

НЕБА

#17

половину
отримує
вуличний розповсюдвач

5 грн

СІМ'Я: ТРАДИЦІЯ VS СУЧАСНІСТЬ

придбавши цей журнал, ви допоможете бездомним

ПРОСТО НЕБА – незалежний вуличний журнал, який розповсюджують на вулицях Львова безпритульні та соціально виключені особи.

НАША МЕТА

Метою розповсюдження журналу є залучення до соціальної інтеграції людей, що перебувають у скрутних життєвих обставинах. Девізом ПРОСТО НЕБА є «Працювати, не жебракувати». Ми схиляємося до думки, якщо людина взялася розповсюджувати журнал, вона прагне насамперед змінити своє життя. Крім того, це унікальна можливість покращити своє фінансове становище.

ЯК МОЖНА РОЗПОВСЮДЖУВАТИ ЖУРНАЛ

Якщо Ви – бездомна чи безробітна людина і бажаєте розповсюджувати журнал, звертайтеся у пункти розповсюдження:

ЛМГО «Спільнота взаємодопомоги «Оселя»
м. Львів-Винники, вул. І. Франка, 69
Центр обліку та нічного перебування
бездомних громадян
Вул. Кирилівська, 3-а

СПІВПРАЦЯ З ПРОСТО НЕБА

Ми завжди відкриті до співпраці як із соціально незахищеними верствами, так і з письменниками, художниками, фотографами та багатьма іншими, хто став на шлях боротьби проти бідності та соціальної несправедливості. Усі матеріали в журналі – добра воля дописувачів і волонтерів видання. Винагороди за подані до друку матеріали немає. Редакція залишає за собою право не повертати, не рецензувати надіслані матеріали і не погоджуватися з думкою авторів.

Запрошуємо рекламодавців до розміщення соціальної реклами, що пропагує здоровий спосіб життя та сприяє ефективному вирішенню актуальних проблем міста.

ПРОСТО НЕБА є членом Міжнародної асоціації вуличних видань. Проект реалізує ЛМГО «Спільнота взаємодопомоги «Оселя».

З М І С Т

Олеся Саноцька. Спільнота як сім'я	3
Василина Думан. Сім'я виправдовує засоби	4
Прогноз погоди від Максима Ольги	5
After dark від Григорія Семенчука	7
Інтерв'ю з Адріаном Буковинським	8
Інтерв'ю з Василем Черепанином	10
Тамара Злобіна. Це прекрасне, щасливе розлучення	12
Галя Шиян. Спінстерський біг	14
Хав'єр Санчез. Стосунки у світі без зобов'язань	15
Мар'яна Соха. Сім'я – це ті, з ким тобі добре	16
Максим Ольга. Контракт на випередження	17
Кароліна Козюра. Право жінки на тістечка	18
Священик. Побачити приховану красу	19
Олеся Саноцька. XII Світова Асамблея Міжнародного руху «Емаус»	20
Юліана Паранько. Кіт, якого хочеться, і алергія на котів, яка нікуди не дінеться	22
Малгожата Ціmek – Гутовська. Курка	24
Інтерв'ю з Фредом Фіном	25
Валентина Сердюк. Двері	27
Євгенія Сенік. ДОМ	28
Юнас Гассен Хемірі. Монтекор: унікальний тигр	30
Кінорецензії	31
Літературні рецензії	32
Огляд блогосфери	34
Оксана Васьків. Паеля	36
Як Ви можете допомогти бездомній людині?	37

Проект реалізується за фінансової підтримки
Міжнародного фонду "Відродження"

НАШІ КОНТАКТИ

ЛМГО «Спільнота взаємодопомоги «Оселя»
79495, м. Львів-Винники, вул. І. Франка, 69
Сторінка в Інтернеті www.emaus-oselya.org
E-mail: prosto_neba@yahoo.com
Тел./факс 032 296 33 03

ПРАВИЛА РОЗПОВСЮДЖУВАЧІВ

1. Розповсюджувач має бути ввічливим, проявляти повагу до покупців та інших розповсюджувачів.
2. Розповсюджувач розповсюджує журнал відповідно до вартості, вказаної на обкладинці.
3. Розповсюджувач не має нав'язувати покупцеві журнал, а поважати його вибір придбати його, або ні.
4. Розповсюджувач обов'язково мусить мати при собі посвідчення розповсюджувача.

Увага: Якщо розповсюджувач знаходиться у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, не беріть у нього журнал.

Головний редактор

Мар'яна Соха

Дизайн і верстка

Юрій Іздрик

Логотип

Оксана Васьків-Кукул

Над номером працювали

Максим «Ольга» Ліщенко, Григорій Семенчук

Юрій Дідевич, Кароліна Козюра

Свідоцтво про державну реєстрацію

ЛВ №925/178р від 02.10.2009

Тираж – 3 000 примірників

СПІЛЬНОТА ЯК СІМ'Я

Говорачи про сім'ю, також мусимо згадати про тих, у кого її немає. Відсутність сім'ї, спільноти близьких, рідних осіб, які тебе розуміють, приймають, серед яких почуваєшся в безпеці, призводить до внутрішнього болю, зневіри у собі, самотності та втрати сенсу життя. Сім'я є фундаментом людини.

В спільноті «Емаус – Оселя», як і в багатьох інших в цілому світі, багато людей знайшли свою родину, близьких людей. Спільна праця і планування бюджету, ведення домашньої господарки, спільні радощі і спільний сум. Такі речі відрізняють спільноти від притулків.

Тут люди знаходять собі сім'ю – дехто назавжди, а хтось на той час, поки не налагодить своє життя. Для багатьох, хто покидає Спільноту, вона однаково залишається місцем, куди можна прийти як в родинний дім – за порадою, просто відвідати, поговорити.

Наша львівська Спільнота відрізняється від інших Спільнот ще й тим, що тут завжди є діти. Зараз маємо двох дівчаток, яким по 2 рочки. А одна з мам прийшла до нас вагітною і народила вже тут. Тож у нас у Спільноті є немовлятко.

Старші дітки 8, 11 і 13 років доглядають за меншими, піклуються про них. Все як у справжній родині – тільки дуже великій. Хтось навчить дитину малювати, хтось казочку розкаже, хтось зі старшими дрова поскладає. Цей досвід запам'ятається назавжди. Він супроводжуватиме і будуватиме майбутнє.

Спільнота сама заробляє на своє утримання. Кожен вносить свою частку у кольоровий калейдоскоп спільного життя. Усі кошти на їжу, ліки, комунальні послуги мешканці заробляють і витрачають самостійно. А діти власне створюють у спільноті справжню родинну атмосферу, роблять її молодою, турботливою, скерованою у майбутнє. У такій багатопоколінневій родині дитина росте щасливою, любленою, має багато друзів.

В жодному разі не хочу сказати, що Спільнота є кращою, ніж природна традиційна сім'я, але це ще один спосіб не бути самотнім та ізольованим.

Жити самому і допомагати іншим, знаходити нові перспективи і почуття власної гідності через самореалізацію, працю, взаємодопомогу. Але найважливішою у цьому є глибинна суть – віднайдення нової родини, спільноти, безпеки.

Олеся Саноцька –
одна із засновників
та виконавчий директор
ЛМГО «Спільнота взаємодопомоги «Оселя»

СІМ'Я ВИПРАВДОВУЄ ЗАСОБИ

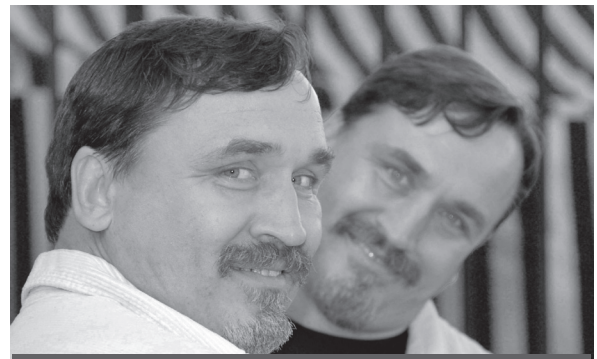
Інститут сім'ї є далеко не однозначним поняттям. З одного боку – це безперечна цінність, оспівана і освячена цілими поколіннями. З іншого – постаті, яких ми героїзуємо, жертвували сім'єю або й узагалі не залишали після себе нащадків. Про це писали літератори, цей факт констатували соціальні психологи.

На що і чому здатні заради сім'ї наші сучасники, і чи є межа, через яку усе-таки не переступити, роздумували співрозмовники «Просто неба». Спочатку ми провели невеличке опитування у соцмережі Facebook. Питали, чи готові люди заради близьких скоїти злочин (платити хабарі, домовлятися, використовувати дружні зв'язки тощо), власне, запускати у дію весь той механізм, на який усі ми так часто скаржимося.

Журналіст Ірина Залецька:

«Заради найближчих мені людей готова практично на все. Хоча завжди кажу: що собі зробите, те й будете мати. Нічого більше робити не буду, бо ніхто того не цінує. Але коли стається біда з рідною людиною, забуваєш про принципи, а думаєш, як вирішити проблему. Якщо час стає на вагу поруч з життям, думати, чи давати хабар, чи ні, – не випадає. Потрібно просто діяти і робити все від себе залежне. Тому я буду використовувати всі можливості і важелі впливу».

Письменники, видавці брати Капранови:

«Родина – це частина тебе. Тобто все, на що ти здатен задля себе, здатен задля родини. А у випадку дітей – навіть на більше. Що ж до конкретики, до вашого питання можна додати ще багато чого, наприклад: убити, зрадити, обдурити, вкрати... Але навряд чи варто ставити питання у такий спосіб. Це не конструктивно і відгонує провокацією».

Музикант, телеведучий Євген Манженко:

«Звичайно, готовий. І хабарі платити, і домовлятися, і, взагалі, будь-які правопорушення чинити. Мені безпека рідних людей важливіша за дотримання законів держави, урядовці якої жодних законів не дотримуються, між іншим. Хоча і за наявності найсправедливіших законів і найчеснішого правосуддя можливі ситуації, коли це правосуддя не захистить близьких людей. В свою чергу, я готовий порушити закон і понести справедливе покарання заради безпеки рідних. «Істини» в соціальних стосунках не існує, а правда – суб'єктивна, у кожного своя. Мені важливіша суб'єктивна правда близьких мені людей, звичайно».

Поетка Світла Артурова:

«На все. Бо система, в якій я існую, базується на корупції і хабарах. Коли це можливо, я існую відсторонено від неї – це більшість часу мого життя. Я ігнорую провокації, не зважаю на реалії. Але коли мова заходить про здоров'я батьків, припустимо, то я пірнаю у реальність. Роки два тому в мене сильно захворіла мама, вона так погано почувалась, що вже зібралась вмирати. Лікарка з поліклініки не діагностувала запалення легенів, а потім у лікарні її так лікували антибіотиками, що почалися проблеми з системою травлення. Все від того, що всім було начхати на свою роботу. Бо діагностувати запалення і перекрити антибіотики ферментами та бактеріями – доволі банальні речі для нормального медика. І так, я підняла зв'язки і перевела маму до іншої лікарні. І так, ми платили хабаря».

новій лікарці. І знаєш, що дивно, – вони всі відмовляються однаково, але всі беруть. Це, звісно, не нормально. Але йти на принцип в цій ситуації – дурня. Бо принципи ніщо порівняно з людьми. Єдине, заради чого варто ігнорувати принципи, – це люди».

Музичний критик, співачка Тетяна Балкирська:

«Не знаю, складне питання. Думаю, що проти Божої волі немає сенсу йти, навіть заради сім'ї. Брехати, викручуватися, досягати якихось благ за рахунок чийогось горя ... Ні, не думаю. Але я б ще зазначила, що закони держави – це не завжди істина в останній інстанції. Якщо за законом належить, наприклад, спадщину розділити таким-то чином. А по-чесному треба б її розділити інакше, нехай навіть і на шкоду собі, наприклад. Що таке хабар у цьому контексті – теж питання двояке. З одного боку, хабарі, з погляду закону, вважаються чимось поганим. З другого боку, якщо дивитися на конкретну ситуацію, – чому б не допомогти грошима вчителю або лікарю, якщо є можливість, і якщо державі на них начхати. Підкупувати людину хабарем – погано. А допомагати від щирого серця – ні. Одним словом, я думаю, що в будь-якому випадку потрібно намагатися залишатися чесним перед Богом і самим собою».

Фотограф Мирослав Пархомик:

«Хабарі?.. Напевно... Але то залежить від ситуації, що трапилася, наприклад. Адже сім'я – найдорожче. До речі, дружні зв'язки я використовую часто. Звичайно, це ненормально, але тут все впирається в захищеність населення, як варіант. Хочеться вірити, що ситуація зміниться з часом...»

SWEET HOME КОМУНАЛКА

Спочатку тебе виховує мама. Потім за виховання береться тато. Пізніше тебе виховують засоби масової дезінформації нарівні із сусідами та «товаришами дитинства». (Так, з друзями був дефіцит. От з товаришами – хоч греблю гати). Вибір віддати комусь перевагу залишається за тобою. Адже не всі методи виховання правильні та корисні. Тобі ще доведеться звинуватити когось у тому, ким ти став. Або не став.

Я виріс в комунальній квартирі. Разом із нащадками батьків, батьками, сусідами та товаришами дитинства. Прийшов день і я постав перед вибором: залишитись чи забратися з комуналки? Я вибрав друге. З сім'ї або йдуть, або – якщо нема куди – залишаються. Без визначеного, як правило, майбутнього.

Комунальна квартира – це та сама сім'я. Зі своїм статутом та моральним кодексом. З правилами поведінки нижчого ешелону суспільства. З біблійним імперативом «Не кради!» тощо. Або ти приймаєш ці правила, або опускаєшся до рівня відступника – перевертня, котрий мис підлогу не *в порядку черги*, а коли *заманеться*.

Таких ніхто не любить. Ну за що їх любити? За їхнього песика, котрий обов'язково наслідить під сусідськими дверима чи за їхнього котика, котрий неодмінно з'їсть сусідську канарку? Чи за свисток на чайнику, який своїм несамовитим свистом і мертвих підніме, мовчу вже про хибні виклики сусідами охоронних служб.

Гадаю, я зробив правильний вибір. Адже мої песик з котиком навіки околели, чим невимовно потішили сусідів. А чайник я забрав із собою – шкода свистка з позолотою! Відтепер у комуналці ідилія. Така, що й мертвим не позаздриш. Звичайно, я не звинувачую нікого, що не став тим, ким хотів стати, але моїм сусідам відлягло. Сьогодні мої сусіди зітхають з полегшенням і наново переписують сплюндровані мною поведінкові норми.

Я знаю принаймні з десяток знайомих, котрим остогиділо «комунальне» буття: спільна кухня з іменним посудом, засмічений коридор з підписаними меблями, один-на-всіх-клозет з особистими сидіннями. А хто народився під щасливою зіркою, – мав ще й неабияку розкіш – ванну. Всі вони, як один, продали свої приватизовані квадратні метри, і придбали квартири, що неслабо виділялися на тлі приречених помешкань.

Нині комунальні житла виглядають радше рудиментами радянської системи благоустрою населення, аніж комфортабельними умовами, в яких не соромно зустріти старість. Втім, для тих, кому не вдалося вчасно продати комунальну власність, є привід задуматися над новими звершеннями: зробити ремонт і жити далі. І хай котяться під три чорти підприємливі яппі з унікальними пропозиціями «купівлі-продажу» вашого гніздечка.

Відповіді не те, щоб здивували. Авторка цих рядків учинила б так само. Але з'явилися запитання: наявність сім'ї робить нас готовими вчинити злочин? Чи навіть виправдовує той злочин? Хоча термін «виправдовує» недоречний. Швидше те, що за звичних умов є злочином, стає гідним вчинком, який людина здійснює, керуючись добрими міркуваннями, переступаючи, правду кажучи, через власне его? Отже, моральний закон і законодавство – різні речі?

Прокоментувати це ми попросили експертів, що мають пряме чи опосередковане відношення до проблем сім'ї. Це філософ Мирослав Попович (81 р.), казкар Сашко Лірник (49 р.) та педагог і дитяча письменниця Юля Смаль (32 р.).

Мирослав Попович, філософ

Усі троє співрозмовників підтвердили, що сім'ю вважають безперечною цінністю, і якщо заради неї треба порушувати закон, то це можна зрозуміти. Мирослав Попович зазначив, що «людина повинна виходити з інтересів сім'ї, але мати не стільки закони, скільки загальні принципи, які ніколи не можна порушувати». Додав, що коли треба жертвувати рідними в ім'я закону, то це, власне, закон недосконалий. Юля Смаль розповіла, що «певно, в нашій, українській ментальності сім'я – це найдорожче. За це йшли вбивати, за це йшли на війну. За сім'ю Хмельницький он, всю країну на повстання підняв. Залишається тільки сподіватися, що нікому з нас не доведеться на той злочин заради сім'ї йти». Сашко Лірник теж сказав, що сім'я і, зокрема, діти – це узагалі сенс існування людини.

Ще Сашко Лірник зазначив, що сім'я – це як окремих мікрокосмос, теплиця, де дитинство оберігається від реалій зовнішнього світу. У дитини виховується потяг до ідеалу. Власне, тут і закладається неспівпадіння між тим, як треба і як є насправді. І від цього «насправді» батьки намагаються якомога довше оберігати малечу. А сам факт різниці між тим, як треба і як є, ставить нас, вихованих своїми батьками у прагненні до доброго-вічного-світлого, перед моральними дилемами. Сашко Лірник: «Закони держави та і сама держава – це ж апарат насильства над індивідом. Трошечки ці закони облагороджуються ніби. Але написати можна будь-який закон. Питання у виконанні. Але водночас «На те і людська цивілізація створена і вся ця надбудова культурна, щоб якось повернути від хижого стану до того, коли всі про всіх турбуються».

Лірник каже: «Не хочу казати крамолу, що треба давати хабарі. Це ніби аморально. Але, в той самий час, це один зі способів виживання. Тобто дати відкупну від того, хто має більше влади ніж ти. Іноді хабар – це найкоротший і найпростіший шлях позбутися біди. І якщо це приведе до рятунку мого кореня, моєї сім'ї, мого майбутнього, то в контексті такого космогонічного терміну воно нічого

не варте. Хабар – це секундна точка, сім'я – це віки. Звичайно, щоб врятувати свою сім'ю і свою дитину, я дам цей хабар. Це різної ваги моральний подвиг».

Сашко Лірник, казкар

Але ситуація, яка є, провокує ефект кругової поруки. І це теж загальновідомий факт. Якщо зараз ми потураємо явищам в інтересах своєї сім'ї, які назагал вважаємо негативними, то годі чекати змін. А це означає, що наші діти житимуть за тими ж незрозумілими правилами, що і ми. Мирослав Попович каже: «Наші діти будуть жити в гірших умовах. Якши ми на це будемо дивитися крізь пальці і будемо вважати, що так і треба, то наші діти і внуки житимуть лише в гірших умовах. Хтось із них вискочить на гору і буде купатися, як сир у маслі. Але більша частина буде жити у моральних умовах нестерпних і матеріально буде жити важко». Юля Смаль: «Звісно, на щоденному рівні, коли у всіх все гаразд, постійна корупція, хабарі, кумівство – це вже звичка і страшна сила, яка нищить країну». Сашко Лірник роздумує, що в тих умовах, які маємо, ми повинні готувати дітей до того, що їх очікує. Вчити їх відмежовувати себе від держави, якою вона є зараз, і кожен на своєму рівні робити від нього залежне, аби бути чесним перед власною совістю. Також у суспільстві кожен має свою міру можливостей і міру відповідальності. Тобто є люди, які мають потенціал йти проти системи і її змінювати.

Юля Смаль, дитяча письменниця

Є люди, що цього потенціалу не мають, – вони мають берегти сім'ю доступним вже для них способом. Але усі повинні керуватися принципом, що чужих дітей нема. Відповідно, звести до єдиного знаменника хоча б моральний закон, що також може сильно різнитися як в окремі часи, так і в окремих людей.

Про способи зведення до спільного усвідомленого знаменника нечіткого поняття морального закону, а також зменшення прірви між ним та державним законодавством, ми теж цікавилися у наших експертів. Власне, запитували, а як же ж бути далі.

Юля Смаль зазначила, що зовсім ідеального варіанту навіть у найдемократичнішій країні очікувати не варто: «Наступає момент, коли порушення законодавства навіть найдемократичнішої країни – це єдиноможливий вихід для порятунку сім'ї. Знову таки, тут не йдеться про хабар, протекціонізм чи ще щось – це дрібниці, я говорю про крадіжку, убивство, теракт навіть. Стосовно хабарів як сталого явища – тут треба взяти на озброєння принцип «не плати – і не будуть брати». Просто «вступ чи не вступ до університету», «золота медаль чи звичайний атестат», «робота в податковій», «пологи в крутому пологовому будинку» – це дрібниці, не варті опускання до рівня хабарників. Тут потрібно перш за все змінювати себе. Але, як мені здається, живучи за законом, завжди слід пам'ятати, що за «тих, кого ми приручили», ми завжди відповідаємо, тому не ховати далеко своєї атавістично-звіриної сутності». Сашко Лірник говорить про неінституціалізований рух батьків навколо принципу «чужих дітей не буває»: «Поки суспільство не визначиться зі своєю мораллю, яка стане спільною для всіх, протистояти системі неможливо буде. Є окремі індивіди, що можуть. Але за ними мають піти маси. Їх боротьба не потрібна, поки їх не підтримають». Мирослав Попович висловлює свою позицію: «На мою думку, цей процес мав би відбуватися так, як воно є у розвинених демократіях. Воно (максимальне співвідношення морального закону і закону державного. – ред.) є комбінацією двох напрямків. По-перше, це політична воля. Партії повинні написати на своїх прапорах такі програми, що би усували або максимально обмежували те злочинство, яке робиться на всіх рівнях, починаючи з дітей. Але це ніколи не буде викорінено, якщо не буде самоорганізації людей».

Підводячи підсумки нашої розмови, видається, що сім'я як інститут для нас цінніша і стабільніша ніж держави та закони. Останні можуть працювати для неї або проти неї. Критерій оцінки, на кого працює держава, полягає у відсутності таких-от дилем, що для багатьох із нас, можливо, навіть стали нормою. «Коли перед тобою моральні дилеми поставати не будуть, коли не треба буде давати хабарів», – Сашко Лірник. Закони ж з фіктивних можуть стати ефективними, коли все-таки співпадатимуть із моральними цінностями спільноти. М. Попов: «Я переконаний, можна і сьогодні добитися правди, якщо мати волю і робити грамотно. Мені боляче бачити, що люди не вірять у те, що може бути інакше. Це якраз моральна атмосфера в суспільстві. Це головне, що може діяти. І коли вона буде існувати, і коли вона буде утверджена не тільки офіційно, а саме на рівні людського спілкування, то зовсім інакше будуть вирішуватися ці питання і ці речі. І взагалі, навіть спілкування з державою. Бо з державою не кожен сам по собі виступає, а тим, що ми люди і всі ми однакові для держави. Може, це неприємно бути такою фігурою, що куди не став, вона все одна, але держава мусить бути абсолютно відчужена від індивідуальних потреб та індивідуальних особливостей кожного з нас, – лише групові. А ми повинні бути різними. І це просто нагальна необхідність».

*Василина Думан – культуролог за освітою,
в житті – невинувата чомучка.
Задовільняє свою цікавість,
працюючи журналістом
в інтернет-агентстві
медіахолдингу ЗІК.*

AFTER DARK

від Григорія Семенчука

ДЗВІНКА – ДОВБУШЕВА ЖІНКА

У барі навпроти Сколівського автовокзалу нас п'ятеро: я і мої друзі музиканти. Дорогою на фестиваль, очікуючи на автобус, ми вирішили поспізнати. Сніданок зміцнювали вином. Ще раз і ще раз. А після третього келиха жінка з бару у смішному кокошнику промовила: «А тепер хлопці мусите випити за Дзвінку». Що то за Дзвінка, ми не знали, тому дружньо почали розпитувати. Виявилось, що треба пити за Дзвінку – Довбушеву жінку.

Минуло п'ять років, а мені оце з голови не виходить. Дзвінка – Довбушева жінка. Де він зустрів її? Невідомо. Може, на полонині, як малим пас вівці, а може, у франкфуртському аеропорту, коли вона не могла залогуватися у wi-fi, а він їй допоміг. І з того часу вона стала його жінкою. Вони разом пили узвар, а потім Олекса ходив до лихварів: забирав у них ай-пади, викрадав лексуси і збирав на них компромат, який згодом передавав до Генпрокуратури для відкриття кримінальних справ.

Саме такою мусить бути справжня любов і сім'я. Люди не повинні робити вчинки заради когось. Вони повинні робити вчинки для усіх інших, надихаючись суб'єктом свого кохання. Адже любов – це та сила, яка створена не для двох заради втіхи, а для того, щоб ці двоє могли змінювати світ довкола себе на краще. Саме тому кожні стосунки – це лезо, випробування і біль. Бо без випробувань ніколи не дається головної людської здатності – кохати. Тому кожна війна, похорон, весілля, перемога чи краса починаються від порогу любові і закінчуються ним. Це та русійна сила, яка спричиняє відчуття рідного до землі, близьких, друзів, а передусім – себе.

Власне, і помилки у пошуку об'єкта кохання полягають у хибному бажанні знайти те, чим ти просто можеш скористатись і володіти. Натомість, справжній шлях – це давати свободу дихати, відчувати руку, плече і серце, а головне – рівноправного партнера, який не лишиться у тіні за будь-яких обставин. Це коли ти робиш щось і знаєш навіщо, а не задля когось чи когось. Тому до сих пір по усіх Карпатах лунає слава Довбуша. Він знав, що з ним є Дзвінка, тому нічого не боявся.

Цим есе можуть скористатись феміністки, представники радикальних релігійних угруповань, активісти різних спільнот і націоналістичних формувань. Так само, кожен з них може висловити своє глибоке обурення до всього, що написано. Проте жоден не зможе заперечити, що за нами завжди стоїть хтось, кого ми любимо, цінуємо і поважаємо. У цьому механіка Бога. Спільна для усіх.

«У 57% СІМЕЙНИХ ПАР ПРО ЩАСТЯ ВЗАГАЛІ НЕ ЙДЕТЬСЯ»

Адріан Буковинський – у першу чергу – чоловік Марії (так у нього вказано на візитці), а також – президент Всеукраїнського благодійного фонду «Сім'я», що займається питаннями стосунків та сімейної політики, кандидат філософських наук. Адріан працює над тим, щоб підготувати молодь до сімейного життя. Наша розмова – про курси для молоді, сімейні цінності та основи, на яких потрібно будувати стосунки.

Пане Адріане, Ви розпочинали свою діяльність зі Львова, з курсів підготовки молодих людей до подружнього життя, які проходили при церквах, і пізніше вийшли на всеукраїнський рівень. Розкажіть детальніше як і чому Ви почали цю роботу?

Питання стосунків цікавить усіх, бо кожна особа має внутрішню потребу міцних, надійних взаємин. Рано чи пізно в переважній більшості людей ця внутрішня потреба виражається в тому, що людина створює сім'ю. Кожна особа прагне щасливо прожити своє життя у подружжі. Зустрічаючись з молодими людьми, я їх запитую: як довго ви хочете прожити щасливо у своєму подружньому житті? Таке питання у них викликає нерозуміння, бо очевидно, що кожен має намір бути щасливим у подружжі впродовж всього життя. Це абсолютно нормальне здорове бажання. Це з однієї сторони. З іншої сторони потрібно усвідомити і зрозуміти об'єктивну дійсність. Для цього достатньо подивитися на офіційну статистику. За роки незалежності України у нас зафіксовано 57% розлучень. Тобто у 57% випадках про щастя взагалі не йдеться.

А те, що інші залишаються у подружжі, теж не означає, що вони щасливі...

Саме так. Тому ціна питання надзвичайно висока. З однієї сторони кожен прагне і вірить, що у нього чи у неї саме так і буде, а насправді складається зовсім інша ситуація. І постає питання: чому люди, які мають потребу до міцних і надійних взаємовідносин, не вміють і не можуть їх забезпечити? Одного бажання і віри виявляється недостатньо. Потрібно мати елементарні знання і розуміти на чому будуються стосунки, що таке сім'я, що є сутністю сімейних відносин. І навіть мати ці знання – недостатньо, потрібно, щоб вони стали переконаннями, відповідно до яких людина буде жити.

Основна причина розлучень – невідготовленість людей до подружнього життя і повне нерозуміння його сутності. Це – основна причина, всі інші – похідні.

Як на практиці виглядає підготовка до подружнього життя?

Спочатку треба визначити хто і в який спосіб повинен готувати людей до подружжя і скільки часу та підготовка має тривати. Питання є глобальним. Щоб стати фахівцем у будь-якій галузі, потрібно 11 років вчитися в школі і 6 років у ВУЗі. Для того, щоб створити сім'ю, теж потрібно готуватися і не менше, ніж 17 років. Хто повинен готувати до цього? Тут є дві відповідальні інституції. Перша з них – сім'я. На відповідальності батьків лежить місія належно сформулювати і підготувати своїх власних дітей до створення сім'ї. І це повинно тривати від моменту зачаття до повноліття дитини. Як вони це мають зробити? Власним прикладом показати своїм дітям, що означає проявляти любов, а дитина повинна це все бачити, відчувати і в цій атмосфері жити. У 57% випадках приклад був показа-

ний негативний. Решта 43% теж не завжди є добрим прикладом, тому перша інституція в переважній більшості випадків свою функцію не виконує. І є друга інституція, яка має підстрахувати першу – це середня школа, але вона також не виконує свого завдання. За роки незалежності України у середніх школах досі немає дисциплін, які б давали молодій людині розуміння сім'ї і стосунків, як наприклад «Етика подружнього життя», «Психологія побудови стосунків між хлопцем і дівчиною». І що тоді відбувається? Молода людина росте, досягає повноліття, і має своє сформоване суб'єктивне бачення. Результат цього суб'єктивного бачення утворює наведену вище статистику.

Якщо ви запитаете молоду людину: «що ти знаєш про стосунки і про сім'ю?», то часто почуєте у відповідь: «а що тут знати? – тут все ясно!». А статистика дуже промовисто говорить, що нічого не ясно.

Тоді постає питання: що робити? Якщо ми говоримо про невідготовленість, то відповідно потрібно готувати. Ми десять років працюємо над цим питанням і розробили комплексний підхід до зміни цієї ситуації в Україні. Він полягає в ефективній побудові соціальної сімейної політики в державі, і всі необхідні форми і механізми прописані у Постанові Верховної ради України №9431 від 20.12.2011. Основне завдання – належна підготовка до подружнього життя, яка повинна відбуватися на 3 основних рівнях, які ми називаємо ближчим, дальшим і безпосереднім. Ми почали свою роботу 10 років тому з етапу з безпосередньої підготовки до подружнього життя. Ми працювали з людьми, які прийняли рішення одружитися і вже занесли заяву у відділення РАЦС. Пара, яка хотіла взяти шлюб, мала обов'язок пройти певну підготовку, яка складалася з таких блоків: катехитичний, який вели священники, психологічний – відповідно психологи, біоетичний, практичний, який вела подружня пара і канонічний, де говорили про права, можливості, обов'язки, перешкоди до шлюбу.

Я особисто за ті роки підготував понад 6 000 пар – у Львові, в Києві і Донецьку. І ми побачили, що переважна більшість пар, що закінчили курси, мали потребу зустрічатися далі, бо ця інформація була для них дуже практичною і життєво необхідною. І ми почали зустрічатися далі. Так у Львові виник Рух християнських сімей, який існує до сьогодні. Отже, ми перейшли до етапу дальшої підготовки до подружнього життя – молоді батьки стали хорошим прикладом сімейних стосунків. Тобто до подружжя вже готуються діти, які ростуть в цих сім'ях.

Етап ближчої підготовки до подружнього життя, який я реалізую зараз в Києві стосується людей, які ще не мають планів створити сім'ю, але колись її створять – це шкільна та студентська молодь. У Києві діють центри підготовки і є сайт курсів happy-family.kiev.ua, де кожен може зареєструватися на безкоштовні курси. Їх фінансує держава. Навчальний блок складається з 15 зустрічей і їх ведуть різні фахівці. Багато програм вже розробили для впрова-

дження у школах. На сьогодні є всі підстави на рівні законодавства для впровадження цих ініціатив. За 10 років у різних програмах взяли участь понад 40 000 людей.

Чи маєте інформацію про те, як живуть далі ті пари, чи є серед них розлучення?

На жаль, не завжди є можливість відстежити долю пари. Можу сказати лише про тих, які продовжують зустрічатися після курсів – це Рух християнських сімей. Там розлучення – це надзвичайна подія. У Львові таких випадків мені відомо три. Загалом, за статистикою відсоток ранніх розлучень становить 22%. У наших пар – 0,1%. Далеко не всі пари, які проходять курси, одружуються. На кожному курсі є пари, які або переносять дату одруження або взагалі його відмінюють. І вони нам дякують за такий результат, бо ті курси допомогли їм виявити їхню неготовність до рішення, яке вони вже прийняли. І тим самим вони були чесними одні перед одними.

Щодо народження, то у пар, які пройшли курси, дітей у сім'ї більше. Головне, що ми бачимо, що тенденції позитивні. Ми знайшли механізми, як змінити ту негативну динаміку.

Чому Ви займаєтеся цією роботою?

Це моє покликання, яке мені стало відоме в 30 років.

А чи неважко разом з дружиною ділитися з аудиторією своїм особистим життям і досвідом?

Не важко. Ми служимо цим людям. Це не праця, а спосіб життя. Я повноцінно щасливий чоловік у своїй сім'ї і чому б мені не поділитися тим, на чому це все базується. І тут йдеться не про поширення приватного досвіду, а про загальновідомі речі.

Взагалі інституція сім'ї формувалася віками і базові цінності залишаються тими самими. Просто ми їх не знаємо, бо нам частіше показують негатив, а не позитив. Тому ми стараємося показати оригінал. Ми не можемо зараз ставити претензії молодим людям, бо ніхто їх не вчив. І не можна звинувачувати їхніх батьків, що вони не є прикладом: бо хто вчив їх?

В чому молодь найчастіше помиляється?

Наприклад: що повинно бути підставою для створення сім'ї? Банальне запитання. Коли я зустрічаю пару, яка має намір одружитися, питаю їх: ви готові? Відповідають, що так. Щоб перевірити, запитую: чому ви одружуєтесь? Як Ви думаєте, що вони відповідають?

Бо ми любимо один одного?

Якби так було! А відповіді, які я чув за ті роки – можна книжку писати: вік підійшов, вагітність наступила, переїхати треба. Але насправді все просто – так як Ви сказали. Почуття любові повинно бути основною причиною для створення сім'ї при умові, що обидвоє розуміють, що означає любити один одного.

А наступне питання: коли ти говориш, що ти мене любиш, поясни що ти маєш на увазі. Отут вже можна роман писати. Хтось каже: я тебе люблю, бо мені з тобою добре. То це лише питання часу, коли знайдеться та, з якою буде краще. Це не любов, це егоїзм. Любов – це коли я хочу, щоб тобі було зі мною добре.

Любов до іншої людини означає готовність і бажання все своє жити заради добра і щастя іншої людини. Любов у своїй суті є відданою і жертвенною. Це елементарні речі, але більшість про них не знає. І на цьому етапі починається першопричина проблем.

Наступне – довіра. Якою вона має бути? Всі відповідають, що абсолютною. Правильно говорять. Але коли я питаю, чи люди ревнують один одного, то більшість відповідають, що так. А що є сутністю ревності? Недовіра! Це лише приклад того, що люди видають бажане за дійсне. Довіра – це передбачуваність та надійність. Я на курсах завжди питаю: хто для вас є найкращим і найвірнішим

другом? І якщо мені кажуть, що мій найкращий друг – це хтось там десь там, то це нонсенс. Як ти можеш довіряти комусь іншому більше, ніж людині, з якою розділяєш все своє життя? І третя складова довіри – це віра людині. Якщо мені щось говорить моя дружина, то я вірю їй на слово, в мене немає потреби це перевіряти або в цьому сумніватися.

Наступний орієнтир – це вірність. Кожен її обіцяє. Але чи ми розуміємо, що таке вірність? Більшість людей асоціює вірність лише з подружньою зрадою. А вірність – це готовність бути з людиною у будь-яких життєвих обставинах. Якщо через рік з твоєю дружиною чи твоїм чоловіком щось станеться і він чи вона стане неповносправним, коли про це потрібно думати – тоді, коли це станеться чи перед одруженням? Не дай Бог, щоб щось подібне з кимось траплялося, але таке запитання – приклад хорошого тесту на вірність один одному при будь-яких життєвих обставинах.

Якщо двоє людей не мають однакового бачення стосунків і однакових намірів, то не варто розбивати собі голову. Речі, які закінчуються катастрофою – передбачувані.

Скільки пар після курсів можуть сказати впевнено, що вони готові до одруження?

Дуже багато. Чому я так оптимістичного говорю? На курси вже приходять пари, які відчувають певну відповідальність. Тому серед них – це більшість.

Скажімо, людина пройшла ці курси, усвідомила і зрозуміла, якими мають бути стосунки. Чи вдається дотримуватися цих принципів через рік, два?

Це дуже серйозне запитання і я дякую за нього. В житті є маса випробувань. Де взяти сили, щоб гідно і достойно прожити своє життя відповідно до тих чеснот? Розраховувати лише на свої власні сили і власний інтелект не варто. Тут постає питання віри людини, тому що Бог дає силу і мудрість пройти життєві випробування. Пари, які беруть шлюб, дають подружню присягу – обіцяють любов, вірність, чесність. І кажуть: так нам, Боже, допоможи в Трійці Святий Єдиний і всі святі. Це означає, що ми присягаємо один одному, але ми свідомі того, що нам може бракувати сили гідно прожити життя і подолати всі спокуси. Тому ми запрошуємо Бога в своє життя. Це дуже практичні речі і вони працюють.

Розмовляла Мар'яна Соха

Більше інформації тут: www.bukovynski.com

«ХОЧЕШ СІМ'Ю –

ГОТУЙСЯ ДО КОМПРОМІСІВ»

Є ціла низка речей, що вважаються загальноприйнятими у сценарії життя людини, як ото одруження, сім'я, діти. Сприймаємо їх просто – як належне. Але чому саме так, а не інакше ми ставимося до сім'ї? Чому одні хочуть її створити, а інші – ні? На ці та інші питання відповідав лікар-андролог, уролог, головний спеціаліст управління охорони здоров'я Львівської області із сексопатології Василь Черепанин.

СІМ'Я ЯК КОМПРОМІС ЗАРАДИ ДІТЕЙ

Чому люди узагалі намагаються створити сім'ю? Що їх до цього мотивує? І навіщо потрібна сім'я?

Велику роль у цьому відіграє батьківство і потреба щось залишити після себе. Щоб реалізувати інстинкт материнства та батьківства, потрібна сім'я. Так легше і зручніше, бо є більше відповідальних сторін та розподіл обов'язків. З точки зору виключно фізіології, якщо розглядати окремо тільки статеві стосунки, то їх у сім'ї теж набагато простіше забезпечити. Статеве життя потребує стабільності, яка є реальнішою в умовах сімейного життя. Інститут сім'ї створює психологічний комфорт і рівновагу.

Люди, які вважають, що немає потреби створювати сім'ю, були і є. Частіше це чоловіки (жінки рідше через інстинкт материнства). Але у таких випадках частково переважає егоїзм. Людина не хоче нікому нічим поступатися, бо сім'я – це компроміс. Як правило, несімейні – це егоцентристи, які думають, що втраять волю.

Як проявляються інстинкти материнства і батьківства? Який з них є сильнішим?

Сильнішим однозначно є інстинкт материнства, бо він є природним циклом розвитку жінки. Інстинкт батьківства – це швидше самоствердження самця: от я також можу, я також вмію.

А материнський інстинкт прокидається одразу тільки-но дитина народилася?

По-різному. У жінок материнський інстинкт залежить від усвідомлення близькості і того, що дитина – це частинка тебе. Від годування грудьми. З молоком матері передається не тільки харч, а й біологічно активні речовини, настрої матері. І зв'язок цей продовжується і посилюється. Батьківський, як правило, пізніше приходить. В батька спочатку є гордість – от, в мене народилася перша дитина. Але батьківство турботливе з'являється пізніше. Багато чоловіків не просто розуміють, а й відчувають потребу піклуватися, коли дитина починає ходити і говорити.

А як гормональний баланс проявляється у статевому житті пари?

На статеве життя пари впливає статева конституція людини. Буває, що у парі дружина сильної статевої конституції і потребує статевого контакту кожного дня, а чоловік слабкої конституції. Дуже рідко партнери мають однакову статеву конституцію. Це – ідеал, тому при виборі партнера потрібно на це звертати увагу. Статеву конституцію змінити ніхто не може, це природно визначається. У такому випадку немає іншої поради як компроміс. У мене часто запитують, скільки разів у тиждень потрібно. А немає норми. Індивідуально залежить від того, хто скільки потребує. Що важливо, то це – регулярність, особливо для чоловіків.

СІМ'Я БЕЗ КОМПРОМІСІВ

Щодо дітей та їх виховання – для них важливо зростати у повній сім'ї?

Ну, у будь-чому потрібна цілісність. Звичайно, що так чи інакше дитина переносить на своє життя тип поведінки батьків. І неповна сім'я може бути причиною того, що в майбутньому дитина не хоче створювати свою власну сім'ю. Якщо у сім'ї немає батька, то в доньки може з'явитися стереотип, що вона завжди даватиме сама собі раду. Відповідно, їй буде складно знайти компроміс з чоловіком. Велике значення має те, як одинока мати чи одинокий батько пояснюють дитині, чому все склалося саме так. Дуже погано впливає на розвиток дитини негатив, який батьки у неповних сім'ях переносять на партнера. Ось цей момент дитина дуже важко переносить. Тому важливо, щоб дитина спілкувалася з кожним із батьків, бо це в інтересах її розвитку.

А як ведеться сім'ям, які не можуть мати дітей? Або не хочуть?

Я безпосередньо працюю з сім'ями, які не можуть мати дітей. Звичайно, вони дуже сильно переживають. На превеликий жаль, наша держава не забезпечує безкоштовної екстракорпоральної медицини. Завдяки їй у світі вирішуються майже 90% проблем пов'язаних з безпліддям, крім проблем генетичного походження. Але у таких випадках вдаються до сурогатного чи донорського материнства. І, до речі, не має значення, чи дитина рідна. Це абсолютно не впливає на ставлення, якщо сімейна пара хоче реалізувати своє батьківство. Щодо пар, які не хочуть мати дітей, то, на мою думку, у них просто переважає его.

Ну якщо сім'я – це жертва своїм его заради спільних інтересів, то як его може проявлятися вже у сім'ї? Що, є ще поняття і сімейного его?

Ні, це перевага одного его над іншим. Інший поступається, аби не втратити пару. У будь-якому випадку важко знайти повну рівновагу у сім'ї. Домінанта десь мусить бути. Інше питання, що не у всьому. В одній сфері домінує той, в іншій – інший. Бажання абсолютної рівноваги, коли ти одну тарілку помиєш, а я другу, навряд чи спрацює. Тут має бути компроміс. Ти миєш тарілки, а я горнятка, умовно кажучи. Ти заробляєш гроші, а я доглядаю за домом. Нічого поганого в цьому немає.

Народження дітей сприяє психологічній зрілості сімейної пари?

Звичайно що так, але не завжди. Коли сім'я не дозріла психологічно до дитини, то сприйматиме її як додатковий предмет інтер'єру чи домашнього улюбленця. Батьки повинні усвідомлювати, що народження дитини змінить їхнє життя; що дитина приноситиме як за-

доволення, так і матеріальні та психологічні труднощі. До народження дитини потрібно готуватися як психологічно, так фізіологічно.

А сам факт народження дитини як впливає? Родова депресія, родовий біль? Як воно відображається у стосунках чоловіка і жінки?

Родовий біль є суто фізіологічним і кожна жінка переживає його по-різному. Жінки часто після першої дитини переконують, що більше ніколи не народжуватимуть, але потім успішно народжують ще двійко. З іншого боку, можливо цей біль потрібний, щоб жінка переоцінила ситуацію: вона народила дитину і їй це коштувало зусиль. Сам фізіологічний біль на психологічний стан не сильно впливає. Він короткочасний і забувається.

Післяродова депресія буває далеко не у всіх. Але завжди відбувається зміна психологічного стану. Дехто відчуває психологічне полегшення, яке може перерости в апатію. Дехто зациклюється на тому, як тяжко це було. Такі стани зазвичай проходять самі, дуже рідко потрібне медикаментозне втручання, але потрібна підтримка і розуміння чоловіка. До речі, чоловік так само переживає і так само підсвідомо народжує. Обоє переживають, чи немає патологій і відхилень, чи гарне буде, а чи хлопчик, чи дівчинка.

ІНДИВІДУАЛЬНІ І СІМЕЙНІ КРИЗИ

Чи є якісь кризові періоди у житті людини, пов'язані із фізіологією? Коли можна накласти дров найбільше?

Звичайно, що є, але не потрібно прив'язувати їх до віку. Кризові періоди пов'язані із гормональним балансом. Тобто жінка, наприклад, може відчувати себе жінкою і вважати себе дорослою, коли в неї почалися місячні. Хоча фізіологічний розвиток може випереджувати психологічний і навпаки. Це, напевно, перший кризовий період. Другий кризовий період – коли починається перша закоханість, перше бажання статевого контакту, фізіологічної та психологічної близькості. Третій кризовий період – це бажання вийти заміж або одружитися. Ця криза підсилюється суспільним тиском, коли друзі одружуються і заводять дітей.

А в сім'ї коли трапляються кризові періоди? Пишуть часом про рік разом, три, потім ще скількись-там.

Я розумію, що ви маєте на увазі. Оці дані з літератури про стосунки – про якийсь третій рік, сьомий, п'ятнадцятий. Я б на цьому не акцентував. Можливо, воно десь так і співпадає, але я би тут розділив на періоди по-іншому. Перший кризовий період триває приблизно до року. Це притирання. Особливо воно стосується сімей, які живуть на віру (це тепер дуже модно) 3 чи 4 роки. Поки жили, все було добре. Тільки розписалися – все змінилося. Тому що хтось із них приховував власні недоліки і терпів чужі, бо боявся втратити. А обручку чи штамп у паспорті сприймають частково як право власності і тоді вже починають, на жаргоні кажучи, «качати права».

Другий період – це коли починають набридати один одному. Коли звички і характер один одного добре відомі і хочеться спробувати чогось нового. Починає здаватися, що помилилася чи помилився з вибором.

І третій період – пізній, коли діти виросли, компроміси вичерпалися і втрачається зачасту сенс життя. Є самодостатність, є матеріальні блага і тоді починається пошук нового сенсу життя.

А вже коли люди у сім'ї, бувають індивідуальні кризи? У чоловіків є криза середнього віку. А в жінок?

У жінок це швидше криза домашньої рутини. Так чи інакше, жінці набридає мити посуд, подавати їсти, прибирати, миритися із недоліками чоловіка і дітей. Психологічно втомлює монотонність.

У чоловіків це зазвичай криза іншого характеру – від нереалізованості, від недостатнього матеріального заробітку. У теперішніх умовах не так просто забезпечити сім'ю. Навіть, якщо чоловікові ніхто не докоряє, він сам це розуміє.

БУДЕННІ КЛОПОТИ ЛЬВІВСЬКИХ СІМЕЙ

Якщо говорити конкретно про львівські сім'ї, то які проблеми є найгостріші? Є якась статистика?

Статистики як такої немає, але найчастіше я зіштовхуюся з безпліддям. Щораз більше сімей мають таку проблему. Одна з причин – велика кількість статевих контактів. Тепер вже є велика частка сімей, де чоловік чи жінка мали по декілька десятків статевих партнерів до одруження, чи жінка робила кілька абортів. Організм кожної жінки чи чоловіка має індивідуальну сукупність бактеріальної флори. І ця сукупність бактерій для однієї жінки може бути абсолютно нормальною, а для іншої стає патологічною. Починається латентний запальний процес. І лише з часом може виявитися, що у чоловіка нефертильна (неплідна) сперма або в жінки непрохідні маткові труби.

Щодо чоловіків, то вони помилково думають, що коли є ерекція, то все добре. Але статевий акт і запліднення – це різні речі. За останні 25 років Всесвітня організація охорони здоров'я тричі змінювала норму показників еякуляту чоловіка, щоразу її знижуючи. Якби за останні 10 років не було такого прориву у медицині, як екстракорпоральне запліднення, то населення Європи значно б зменшилося.

Звертаються львів'яни, що хочуть і не можуть мати дітей. А з проханням стерилізувати?

Також. Жінки частіше, ніж чоловіки. На Заході це більш поширено, ніж у нас. І потрібно пам'ятати, що це незворотній процес.

А на характер стерилізація впливає?

Ні. У чоловіків не видаляють яєчка, тільки перев'язують протоки. Звичайно, якщо провести орхідектомію і забрати яєчка, то зміниться гормональний баланс, фігура і характер.

Львів'яни звертаються вже коли є якісь проблеми, чи для профілактики теж? І хто частіше: жінки чи чоловіки?

Звертаються частіше жінки. Останнім часом, що дуже приємно і що я хотів би відзначити, зростає тенденція планування сім'ї, коли звертаються не тому, що не можуть завагітніти, а перед зачаттям хочуть перевірити, який на цей момент стан здоров'я, де що треба «підкрутити».

Друга частина найчастіших звернень – це сексуальна дезадаптація сім'ї, коли люди в парі не підходять один одному в сексі.

Коли таки варто звертатися до спеціаліста?

Я би радив робити це усім, хто планує дітей. До сексологів варто звертатися, коли є прояви еректильної дисфункції чи коли немає задоволення при статевих контактах. Чим швидше ви звернетесь, тим кращого результату можна буде досягнути при лікуванні. Також варто відвідати лікаря після позасімейних статевих контактів, тому що інфекції стали латентними і їх наслідки можуть проявитися через рік або два.

Також раджу мати постійного гінеколога та андролога. Завжди легше попередити захворювання лікарем, який знає ваш організм. Ну і не робити з цього табу.

Розмовляла Васирина Думан

ЦЕ ПРЕКРАСНЕ, ЩАСЛИВЕ РОЗЛУЧЕННЯ

Уже кілька років поспіль у Львові відбувається «Парад наречених» – вуличне дійство, яке має на меті повернути «пишні весільні церемонії та міцні шлюби, які завжди були характерними для українців». Прийняти участь у ньому можуть усі жінки, не залежно від віку і сімейного стану – щоб «згадати найкращий день у своєму житті», або «не виходити заміж лише для того, щоб одягнути весільну сукню». Окрім очевидного сексизму цього «свята» (адже параду женихів чомусь немає), воно відображає нашу нагальну соціальну хворобу – ілюзорне ставлення до любові. Мені завжди було цікаво – а навіщо власне одружуватись, якщо весілля – це «найкращий день у житті». Що потім? І ось тут наша патріархальна культура мовчить. Адже потім – у переважній більшості випадків – не солодко.

Християнство позиціонує боротьбу з «гріховними» потягами, життя по обов'язку, а не по бажанню, як найвищу чесноту, яка гарантує спасіння на небесах. Земні страждання ж не мають значення. Що приховано у цій високодуховній схемі, так це зв'язок особистого життя з економічною системою суспільства. «Міцні шлюби, які завжди були характерними для українців», якщо почитати етнографічні дослідження, були договірними – рішення приймали батьки, а їх міць базувалась на необхідності сім'ї для фізичного виживання. Наші сьогоденні уявлення про кохання дуже різняться від любовних практик українських селян XIX століття – уся ця романтика про зустріти свою «половинку», про вічний союз споріднених душ на основі взаємного потягу та вільного вибору – винахід німецької літератури доби романтизму, й знадобилось кілька століть та капіталістична індустріалізація (що звільнила сім'ю від функції основного місця економічного виробництва), щоб подібні уявлення почали домінувати і відтворюватись у кіно та піснях.

Особисте – це політичне, й економіка продовжує впливати на наше любовне життя. Ми мислимо стосунки як інвестицію – у суспільстві, де зникають доступні соціальні сервіси (дитячі, медичні заклади, догляд за літніми та інвалідами), сім'я перетворюється на страховку, а ближні – на потенційних медпрацівників та допомогу по безробіттю. Така особиста незахищеність людини (як щодо сиріт? Самотніх матерів? Одиноких хворих чи літніх?) є наслідком неолібералізації приватної сфери і капіталістичної експлуатації. Для капіталізму важать лише здорові, дорослі, здатні до праці тіла – яким коштом ці покоління робочої сили та споживачів мають відтворюватись, українських роботодавців та державу цікавить чимраз менше. Остання геніальна законодавча ініціатива – податок на бездітність – яскраво демонструє цю логіку. А дрімучі патріархальні стереотипи українського суспільства її радісно підтримують.

В Україні не мати серйозних стосунків (особливо для жінки) – це бути неповноцінною, а будь-який розрив сприймається як життєва драма. Ідеалом любовного життя досі є нереалістичний сценарій супермоногамії – зустріти «половинку», бажано в юності, народжувати дітей, померти в один день. Що ж відбувається насправді? Для України характерні ранні шлюби (коли нареченим близько 20-25 років). У такому віці люди усе ще формуються як особистості, вчаться – і той чи та, які видавались «ідеальними», через кілька років можуть кардинально змінитись. І це – цілком ОК. Й змінити ці стосунки на інші – логічно і добре. Діти? Можна залишитись друзями, дбати про дітей разом. З часом у дітей з'являться ще одні, прийомні батьки – а отже, більше уваги і любові. Однак розлучення – це ж така аморальність, трагедія і ще бозна що (і цілком реальна економічна небезпека, знову ж таки, насамперед для жінок, яких вчать бути хазяйкама, а не професіоналками, і чекати матеріального забезпечення від партнера в обмін на домашнє прислугування), що українські шлюби часто перетворюються на кабалу і не промовлене пекло для обох.

Жіночі журнали переповнені порадами про те, як бути «мудрою жінкою», «вміти поступатись», і «рятувати сім'ю» будь-якою ціною. Виключне покладання на жінку відповідальності за емоційну складову стосунків, суспільне ставлення до жінки без чоловіка як неповноцінної, мовчазне схвалення домашнього насильства (якщо вдарив, то було за що) спонукає тягнути ці шлюби, як «валізи без ручки». Може досить? Я – щасливо розлучена жінка – хочу дати кілька альтернативних порад.

Інвестуйте свій час, енергію і зусилля не у зовнішність та стосунки, а у освіту та професійний ріст.

Не чекайте матеріального забезпечення та захисту від усіх життєвих проблем від чоловіка. Шукайте роботу, яка дасть вам економічну незалежність, цінуйте рідних та друзів.

Хатня робота – не жіночий обов'язок. Кожна доросла, здорова людина повинна сама себе обслуговувати.

У містах «чоловічої роботи» (прибити полицку, вкрутити лампочку) не так вже й багато. Не дозволяйте полагодженому раз на півроку крану бути виправданням вашій щоденній праці на кухні.

Домовляйтесь з партнером наперед про поділ домашніх обов'язків, частоту та якість хатніх робіт.

Звертайте увагу, скільки часу ви витрачаєте на домашнє господарство (по хвилинам, включаючи купівлю

порошку, збір білизни, загрузку пральки, сушку, прасування, розкладання по полицкам). Робота має ділитись порівну, ваш партнер має виконувати її так само якісно, як і ви, знати деталі хатнього господарства.

Ви працюєте. У вас також немає часу. Різниця у зарплаті – результат гендерної дискримінації жінок в Україні, а не причина перетворювати вас на хатню прислугу.

Беріть участь у економічному забезпеченні родини. Купуйте дорогі речі, робіть ремонт.

Витворюйте чіткі домовленості перед народженням дітей. Декретна відпустка – не причина покладати усю роботу по господарству і догляду за дитиною на вас, тому що тепер ви «сидите дома».

Вимагайте від партнера ділити відповідальність по догляду та вихованню дітей. Не занедбуйте свою професійну сферу діяльності і кар'єрні амбіції через материнство.

Постійно обговорюйте свої стосунки. Їх бачення, бажаний формат, існуючі проблеми. Вимагайте від партнера ділити цю емоційну роботу.

Деконструйте свої власні уявлення про «справжню жінку», «справжнього чоловіка», стереотипний поділ гендерних ролей.

Не давайте партнерам емоційних авансів. Алхімія початкової закоханості заважає реалістично оцінювати якості іншої людини. Стосунки перевіряються часом і побутом, спостерігайте, пропонуйте, вимагайте.

Не сприймайте як трагедію те, що людина не така, як здавалась спочатку. Чим швидше розвіються ілюзії, тим краще.

Ідіть на компроміси, а не на жертви.

Не замикайтесь лише у любовних стосунках. Ваші друзі та рідні – такі ж важливі люди, як і сексуальний партнер, їм потрібно і приємно приділяти час і турботу.

І, якщо вам важко дихати – розлучайтесь безоглядно. Хороше розлучення завжди краще за поганий шлюб.

Тамара Злобіна –
мистецтвознавиця і
феміністка,
співредактор
журналу соціальної
критики «Спільне»

СПІНСТЕРСЬКИЙ* БІГ

«В певний момент я зробила свідомий вибір бути самою».

Усвідомлюючи який спектр реакції від нерозуміння та скепсису до осуду та співчуття викличе ця фраза, навряд чи наважилась би з неї почати. Але почула це від жінки, якій зараз 86. Її будні видались мені втіленням щасливої старості.

Від суттєво молодших за неї (але вдвічі старших від мене) також доводилось чути: «Nothing lasts forever» і «Divorce is always a good decision». Ці жінки були сповнені енергії, емоцій, переживань, ніколи не ховали очей, мали відкриті обличчя і тіла, з яких легко було зчитати насичене минуле. Їх не лякало те, що єдиний, хто поруч із нами все життя – ми самі, відтак, вони не погоджувались на надмірні компроміси, аби створити самим ж собі ілюзію присутності.

Я давно пересвідчилась, що значно сильніша і продуктивніша, коли не в парі. Можливо через те, що кохання для мене – почуття деструктивне, сповнене трагізму, воно проковує самопожертву та саморуйнацію. Стосунки ж без почуттів вважаю позбавленими сенсу. Коли немає відчуття, що у мою цілісну оболонку вторгаються, стає спокійніше. Теорію про те, що в кожного є своя половинка, мені багато разів хотілося спростувати, аналізуючи усі ті happy ends, які так і не переросли в happily ever after.

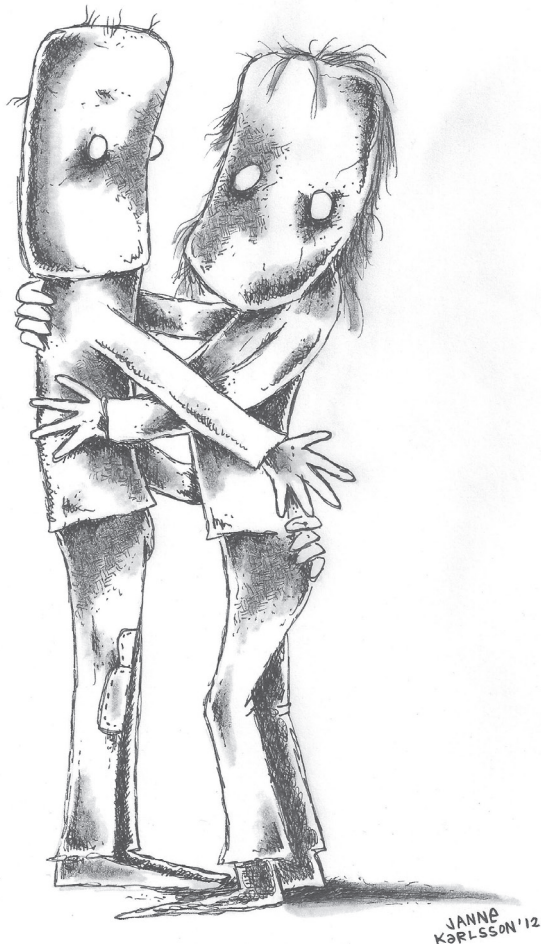
Одиниця – це уже ціле. Цілому ж нічого не бракує, аби успішно функціонувати. З іншими цілими ефективним може бути хіба взаємообмін зі збереженням автономії.

Наші традиції і культура не надто лояльні до жінок, які вважають себе автономною одиницею. Це легко відстежити через мову. Всі назви кодують у собі або жаль і співчуття, або зневагу: стара діва, розведьонка, вдова, врешті решт просто самотня – оптимізму в цих тавруючих штампах мало. Тим часом, як холостяк, кавалер чи батяр завжди має флер легкості і нерозважливого шарму.

Втім, важливо зрозуміти принциповий нюанс: одна – зовсім не означає самотня, а самотність буває і в парі.

Можна довго перелічувати переваги спінстерського життя. Воно дає право на пригоди, які непотрібно приховувати чи синхронізувати з іншими, дозволяє планувати свій розпорядок дня, харчування, пиятики, побут, особисту гігієну, обирати коло спілкування і інтересів, купувати забавки в секс-шопах. Воно дає відчуття, що все можеш сама. Але продовження цього спокусливого списку, доповненого типо-

логією коханців і коханок різного віку, раси і статі, виглядатиме, як сектантська агітація, а я завжди уникаю риторики в тональності «клубу бивших жон». І не тому, що я щомісяця заздрю тим жінкам, які мають сім'ю, бо моє тіло за графіком вимагає вагітності чи у найпрозорішому стані прокидання хочеться обіймів або сексу, а тому, що переконана – достойних форматів прожити життя є безліч. Чи гарантуватиме обраний щасливу старість, значною мірою залежить передусім від того, наскільки ми зуміємо прислухатись до своїх внутрішніх потреб, маючи в кишені бекап, що кожен вибір може бути тимчасовим.

Галя Шиян –
класичний філолог,
приватний підприємець,
перекладач,
аматор фото і поезії

СТОСУНКИ У СВІТІ БЕЗ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

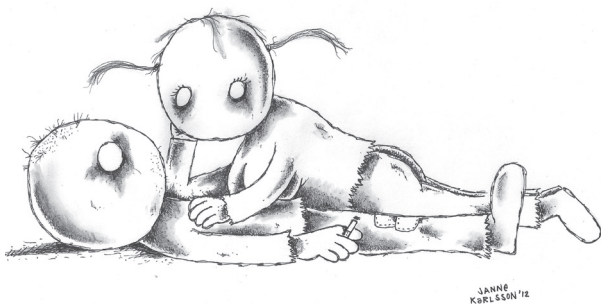
Поки смерть не розлучить нас... Скільки разів ми чули ці слова раніше? А також ці: я любитиму тебе завжди! Але чи справді ми говоримо їх щиро?

Чи вони просто вириваються в нас у якийсь сентиментальний момент нашого мізерного життя? Чи ми це говоримо з любові чи просто змушені так казати? Інколи ми вагаємося довше перед тим, як одружитися, ніж перед тим, як розлучитися. Чому? Тому що ми живемо у світі, де немає зобов'язань.

Особливо це стосується нас – чоловіків. Ми не вміємо бути відданими, але дуже добре навчилися симулювати відданість. Коли кров відтікає від голови до нижче пояса, солодкі слова самі вириваються нам з уст – «я тебе завжди любитиму», або «ти у мене одна-єдина в цілому світі». Все це – щоб зтягнути жінку в ліжку, і більше нічого. Ви, жінки, звичайно, добре знайомі з такими ситуаціями, але через свою наївність продовжуєте нам вірити. Думаєте, що секс означає закоханість і спільне майбутнє? Зобов'язання для чоловіка – це секс сьогодні, а завтра – побачимо.

У Вікіпедії зобов'язання визначається як угода, підписана між двома сторонами, що має на меті легалізувати обов'язки сторін. Отже, обов'язки однієї людини перед іншою. Навіть слова «я тебе кохаю» мусять бути зафіксовані письмово, бо інакше вони нічого не означають. З іншої сторони, коли в давнину не практикували підписання угод, усне слово мало велике значення. Слово чоловіка додавало його імені доброї репутації та честі.

Коли я думаю про своє минуле, то починаю дивуватися, чому я взагалі взявся писати про зобов'язання? Та все-таки про честь: скільки ми знаємо благородних чоловіків? Ми називаємо себе чоловіками, але не знаємо, що таке честь. Ми щось обіцяємо іншим людям, жінкам, яких любимо, та згодом забуваємо про всі обіцянки. Після чергового розриву стосунків розповідаємо друзям про інтимні моменти, не дотримуючись приватності. А якщо вдається переспати з одногрупницею чи колегою по роботі, то лише чекаємо наступного ранку, щоб похвалитися перед друзями який був секс – оральний, анальний і скільки разів ми це зробили, часто реально перебільшуючи, щоб виглядати Казановами в очах інших і у своїх власних. Тоді ми думаємо: я справжній мужчина!

Зобов'язання – це також обіцянка. В християнстві існує відмінність між простою обіцянкою і клятвою. Клятва – це урочиста обіцянка, дана перед лицем Бога. Та навіть це не допомагає. Ми клянемося любити і поважати у горі і радості, у багатстві і бідності, та наступає ніч і ми починаємо шукати пригод, щоб задовільнити свої тваринні інстинкти. Інші люди не знають, що ми робимо вночі, а як же обіцянка перед дружиною і Богом?

Коли я був в Африці, то зустрічав жінок, які готові були віддатися моєму паспорту, а не мені як чоловіку з добрими і поганими рисами – тільки, щоб виїхати з країни. Їм було все-одно чи я наркоман, чи п'яниця, лиш би був іноземний паспорт. У мене на Батьківщині, в Мексиці, жінок не цікавить як тебе звати, а скільки ти вартий. Ми, чоловіки, будемо свої стосунки на сексі та гарних сідницях, а жінки шукають безпеки та надійного майбутнього, що звичайно, краще. Але, оскільки ми не відчуваємо зобов'язань одні перед одними, обіцянки вічної любові опиняються на смітнику, як тільки у жінки товстіють сідниці, або в чоловіка закінчуються гроші. Знову кажу: я не знаю чому вирішив писати про зобов'язання. Я – чоловік, для якого не існує зобов'язань: двічі розлучений і за останні 15 років в мене не було стосунків, що тривали довше, ніж рік. Від ліжка до ліжка, знімаючи щоразу іншу жіночу білизну, я бачу, що життя моє минає в пустоті і самотності. Бо я вмію бути відданим лише на словах, а не на ділі. Працюючи в США, я не затримувався на жодній роботі довше, ніж 5 років. Завжди починав з найнижчої посади і коли доходив до верхньої ланки, мені ставало нецікаво і я все кидав.

Сьогодні я знаю, що життя крихке і час швидко минає. Все, що я починаю і не закінчую, хтось закінчить замість мене і всі плоди дістануться йому. Але я також знаю, що ще не пізно розпочати свій останній марафон і жити кожен день так, ніби він останній. І завжди пам'ятати – якщо я не візьму на себе своїх зобов'язань, хтось інший візьме їх замість мене і йому чи їй дістануться мої плоди.

Переклала з англійської Мар'яна Соха

Хав'єр Санчез – мандрівник та волонтер, вже вісім років займається волонтерською діяльністю в різних країнах світу.

СІМ'Я – ЦЕ ТІ, З КИМ ТОБІ ДОБРЕ

Власник одного напівзруйнованого львівського будинку, де заселилася дивна молодь, і почала порядкувати у приміщенні, як і кожен на його місці, з недовірою поставився до нових мешканців, і попросив їх виселитися. Врятувало ситуацію мистецтво. Вже коли у будинку почалося «велике переселення», і більшість людей його покинули, одна дівчина залишилася домалювати картину, бо готувалася до іспиту в Академії мистецтв. Саме за цим заняттям застав її власник, який прийшов перевірити, чи усі виїхали. І ця картина, напевно, краще за всі слова і запевняння, переконала його в тому, що ця молодь нічим не загрожує – ні йому, ні будівлі.

Цей сквот поки що є львівським сквотом з найдовшою історією – він діє від вересня 2011 року. Решта були хіба спроби, або щось, що тільки за деякими ознаками нагадує сквоти. Сьогодні тут живе приблизно 20 людей. Звичайно, що назвати їх постійними мешканцями важко, бо хтось приходить на кілька днів, хтось на кілька тижнів, інші покидають сквот, вирушаючи на кілька місяців у мандрівки.

Найбільше сквотерам не подобається, коли інші помилково вважають, що вони живуть у таких умовах із безвиході, не мають що їсти, або просто їм подобається асоціальне життя. Проте явище сквотування закинутих будівель має свою філософію та тривалу історію. Їх сьогодні в цілому світі є кількасот, інколи вони перетворюються на цілі автономні квартали чи містечка у містах. Влада країн, де сквотують будівлі, вже впродовж багатьох років намагається визнати таку поведінку кримінальною, але їм це важко вдається. Сквоти зазвичай є осередками мистецьких подій, альтернативних ідей та рухів, інколи перетворюються на цілі громадські центри, що також впливають на політику держави.

У львівському сквоті про політику не говорять. Тут важливо, щоб була творча атмосфера та взаєморозуміння. Більшість мешканців – музиканти, художники та інші творчі люди. «Для мене сквот – це місце, де я спілкуюся з цікавими людьми. Сюди усі приходять та йдуть, коли хочуть. І щоб створити атмосферу дому, потрібно постійно спілкуватися між собою та мати бажання жити разом», – розповідає Саша з Санкт-Петербургу, одна з мешканок сквоту.

Коли я дізналася про те, що й у Львові вже діє повноцінний сквот, мене цікавило найбільше те, як у світі індивідуалізму та боротьби за квадратні метри, людям вдається жити у злагоді з майже незнайомцями, не маючи жодних побутових вигод та приватного простору; і чи може бути відчуття дому у приміщенні, яке завжди відкрите для гостей, мандрівників та різних зібрань.

«Ці люди мені одночасно і дуже близькі, і дуже далекі. Вони мене підтримують і я почуваюся спокійною. У цей період життя я би не хотіла жити одна, а бути з ними. Ми усіх приймаємо, і нікого не виганяємо. Просто не можемо нікого вигнати. Люди самі йдуть, якщо не приймають нашого життя. Секрет співжиття у тому, що всі один одного терплять, – сміється Саша. – Насправді мені не важко переступити через себе, щоб підтримувати добрі стосунки у нашому Заповіднику. Так я називаю це місце».

Тут немає ніякої ієрархії та чіткого розподілу обов'язків, навіть правил, а лише пропозиції. Уся «домашня» робота виконується за бажанням, а не через обов'язок. Нікому не ставлять жодних вимог. Це стосується і спільного харчування – кожен приносить, що може. Ніхто нікому не рахує, але «ніштяткам» від гостей завжди раді.

«Потрібно, щоб був хтось суворий і приймав рішення. А тут всі хочуть бути добрими, не сваритися і не псувати стосунки. Навіть якщо свариться потрібно в ім'я добра. Тому ми практикуємо всепрощення», – продовжує Саша.

Соціологи і психологи розглядають сквотинг як різновид бездомності. Мої відвідини цього сквоту переконали мене в тому, що дім – це не будівля. Дім – це люди, які там живуть, а сім'я – це атмосфера, яку вони створюють. «Найбільше я боюся, що одного дня всі поїдуть, і залишуся тут сама, – відповідає Саша на моє питання про те, чого вона найбільше боїться. – Ми постійно живемо зі страхом що нас виженуть, або що всі поїдуть. Але так приходить розуміння, що дім – це не стіни, а взаємостосунки з людьми. Тому потрібно переживати не за те, де ми будемо жити, а з ким і в яких стосунках. Найважливіше – мати навколо себе близьких людей, з якими тобі добре».

Колись казали, що вибирати можна все, крім сім'ї та Батьківщини. У сквоті можна створити власну велику родину. І для цього необов'язково мати кровну спорідненість, потрібно мати спільні інтереси та захоплення, мінімум гордості і дуже скромні потреби.

*Мар'яна Соха –
працює в «Оселі»
і має навколо себе
багато людей, з
якими добре*

КОНТРАКТ НА ВИПЕРЕДЖЕННЯ

Найгірше, що може статися з людиною – це шлюб. Шлюб, здавалось би, навечно підкріплений паперами і, можливо, почуттями. Останні – не обов'язкові. Адже в шлюбі головне – розрахунок. Все інше не має значення. Навіть, якщо під ногами позашлюбні діти.

Діти в родині – це завжди усмішки. Найкращий подарунок, який може зробити дитина – це усміхнутися. Щиро й невимушено. Від душі. Дитина може подарувати любов. Принести щастя. Стати надійним помічником. Але ніколи дитина не чинить зла. Навіть, коли дитина заподіює шкоду, вона робить це без поганого умислу.

Я переконався, що діти жодним чином не впливають на шлюб. Діти – це окрема інстанція зі своїм статутом і звичками. Вони тримаються осторонь від батьків. Батьки проживають відведений їм термін придатності; діти ж, навпаки, не вписуються в жодні часові межі. Діти – це безлімітне кохання. Батьки, своєю чергою, завжди пам'ятають про ліміт стосунків.

Гадаю, ви чули про те, що кожен келих має свої вінця? А про те, що терпіння має свої межі? Інколи батьки не справляються з покладеними на них обов'язками. І тоді на столі з'являються плями від пролитого вина, а на підлозі – розбитий посуд від тріснутого терпіння. А діти, які ні в чому не винні, стають об'єктами самозахисту дорослих.

Перше, що спадає на думку розлюченим батькам, це – розлучення. У найстрашніших його проявах. З поділом майна та судовими процесами. При чому байстрюк обов'язково залишається з винуватцем розлучення, а саме – з мамою. Батько, немов зайченя, прикриє себе на суді пухнастими вухками, і переконає суддю у своїй причетності до найбільших чеснот людства. Виставить матір дитини посміховиськом. Цапом-відбувайлом. Причиною розлучення. Суд, у кращих традиціях судочинства, не повірить напівтверезому брехуну, і залишить дитину з матір'ю.

Батько зітхне з полегшенням і подякує «колишній» за розуміння. «Колишня» плюне йому в обличчя. Напівсирота триматиме маму за руку й усміхатиметься. Її прозорих сліз просто ніхто не зауважить. Вже після поділу майна батьки зрозуміють, що втратили. Самоповагу. Тільки після розлучення батьки почнуть знову себе поважати. Саме розлучення підштовхне їх до самореалізації. До того, на що вони не зважувалися, коли були разом. Штамп в паспорті лише закріпить за ними славу самозакоханих покидьків. Якими вони були від початку, тільки не могли повірити.

«Одруження було помилкою», – так вони втішатимуть своє себелюбство. «Між нами не було кохання», – так вони замилюватимуть свої розхитані нерви та несвоєчасну сивину. «Я зробив правильне рішення», – обдурюватиме себе чоловік, шпигуючи за щастям колишньої дружини. Тільки от щас-

тям це навряд чи можна назвати, коли хатня робота перетворилася на підготовку до пекла. А дитина стала тягарем, як зайві тунелі у вухах. Додати сюди радісні обличчя знайомих (знайомі завжди радіють з чужого горя), і вийде неповний перелік переваг розлучення, точніше самотнього, повного приємних сюрпризів долі, майбутнього.

Шлюб як примара сплаченого страхового поліса. Шлюб як записка дідівського схвалення й ділового підтакування свідків. Шлюб як дата для п'ятики. Шлюб як позначка твоєї профпридатності. Вибраності. Місця в суспільстві. До шлюбу ти вагаєшся бути кимось. Після шлюбу ти вихваляєшся каблучкою. Ти – наперед визначений механізм. Передбачувана лялька з мотором. Ти чекаєш, поки тебе заведуть. Коли зможеш довести, що ти не біла ворона, а нормальний член спільноти, перед якою ти звик прогинатися. Втім, коли справу зроблено, і подружжя п'є шампанське на честь весілля, мало хто замислюється, а коли ж кінець?

Такі думки приходять згодом. Коли зникає стовідсоткова сумісність. Коли починає різнитися система цінностей. Або методи виховання. Або підходи до подружніх обов'язків. Коли розходяться засадничі правила влиття в зомбі-програму. В життя споживача-невдахи, запрограмованого на подружню вірність, взірцеву поведінку та суспільну корисність. Коли розлучення лишається єдиним можливим варіантом збереження залишків власної гордості. Подібні думки падають з неба раптово, мов пташині вісники невідмінного багатства. Але в кожному разі вони застерігають тебе від прірви стосунків, які можуть зробити тебе нещасливішим, аніж ти був до того.

Максим Ольга – соціальний працівник, панк-журналіст, вважає, що найважливіше в житті – музика, без якої неможливо прожити і дня!

ПРАВО ЖІНКИ НА ТІСТЕЧКА

За двадцять років після комунізму у Польщі відбулося багато змін. Без сумніву, одна з них – це емансипація жінок у публічній сфері. Потрохи жінки почали домінувати у школах, університетах, уряді та інших професійних та освітніх сферах. Здавалося б, що період до 1989 року спричинився до безповоротної зміни позиції жінок у професійній сфері. Соціалістичні лозунги на кшталт «Жінки – на трактори» мали звернути увагу громади на потребу жіночої праці поза домом. Жінки мали прирівнятися до мужчин і виконувати однаково з ними роботу. Але на практиці це призвело до ще більшого обтяження жінок. Їхня емансипація у професійній сфері не була тотожною з емансипацією чоловіків у сфері домашнього господарства. Тож на жінок навалилися одночасно професійна діяльність, ведення господарки та догляд за дітьми. І замість того, щоб працювати у одній сфері, як їхні партнери, вони почали працювати одразу у трьох.

На початку 90-их рр. ситуація жінок не була кращою. Не допомагав навіть так званий високий рівень народної культури. Популярні польські фільми 90 – их рр., такі як «пси» Владислава Пасіковського, чи «Друг» Кшиштофа Краузега, ще більше підкреслювали авторитарний статус чоловіка – мачо, який, керуючись своєю гордістю та гонором, налаштований лише на кар'єру, матеріальний добробут і трактує жінок з позиції своїх сексуальних потреб. Поступово жінки почали інтегруватися у публічну сферу, борючись таким чином зі стереотипами та змушуючи чоловіків долучатися до домашньої роботи та виховання дітей. Проте ріст активності жінок загалом не означав, що вони зрівнялися у правах з чоловіками і суспільство почало трактувати їх по-іншому. Відсоток дівчат серед студентів є більшим, ніж хлопців, але пропорція професорів чи докторів є діаметрально протилежною. Зрештою схожа ситуація і в сферах праці, де жінки рідше, ніж чоловіки займають керівні посади.

Без сумніву більша активність жінок у професійній сфері спричинила зміни у їхньому приватному житті. Традиційна

модель польської сім'ї – це два плюс один, тобто подружжя наважується щонайбільше на одну дитину. Більшість, все-таки відкладають створення сім'ї на пізніше. У постійній погоні за кар'єрою, успіхом та суспільним статусом дуже часто бракує місця для приватного життя. Молоді люди вибирають короткотривалі та неформальні стосунки. Керуючись новою модою життя «сингл», вони зосереджуються на кар'єрі та професійних амбіціях.

За останні 10 років у приватне життя жінок прийшли чергові зміни. На пік популярності потрапили книги та фільми (часто у стилі мильних опер), які розповідають про пошук жінкою кохання, відмову від міста та кар'єри та ідилію сільського життя. Більше того, рекорди з продажу б'ють порадижки для жінок, які розповідають як доглядати за домом, бути доброю господинею, матір'ю та дружиною, і при тому всьому завжди виглядати свіжою та сексуальною. Очевидно, що більшість жінок не можуть досягнути цього ідеалу, а такий тип репрезентації жінок викликав критику з боку феміністок. Порадижки зображували жінок радше як роботів, готових виконувати усі забаганки своїх близьких, ніж насправді розкривали тему домашнього господарства. Такого типу порадижки та їх критика зі сторони феміністок спричинилися до чергової відмови частини жінок від домашнього господарства – бути господинею знову стало немодно. Жінки, які свідомо вирішували присвятити себе дому, сприймалися суспільством (а особливо іншими жінками), як пасивні та нецікаві.

Таким чином постає питання: чи феміністичний дискурс та емансипація жінок не спричинилися до чергових обмежень? Чи не відібрали у жінок задоволення від праці на кухні, від вигадання нових страв для своїх близьких, від випікання разом з дітьми тістечок та ритуального суботнього прибирання дому? Чи жінки ще мають право бути вдома і чи дім ще може бути для них джерелом амбіцій і задоволення? Нігела Ловсон, авторка відомих у всьому світі кулінарних книг та випускниця Оксфордського університету, переконує, що жінка не тільки може, але й має повне право реалізовувати себе на кухні. У своїх книгах та телевізійних програмах вона демонструє, що їжа може приносити справжнє гедоністичне задоволення, і не переймається зайвими калоріями чи надмірною вагою.

Мабуть, немає єдиної правильної відповіді на запитання що краще для жінки – кар'єрні амбіції чи родинний затишок. Книжки, порадижки, фільми, телевізійні програми пропонуватимуть щораз більше відповідей. Остаточне рішення за самими жінками, які відповідно до власних потреб повинні вирішити, чи пекти їм тістечка самим, перекласти ці обов'язки на партнера чи просто піти разом у кав'ярню.

*Кароліна Козюра –
культурний антрополог,
любителька домашнього хліба
та вівсяного печива*

З польської переклала Мар'яна Соха

ПОБАЧИТИ ПРИХОВАНУ КРАСУ

Один молодий чоловік, маючи потребу у пораді священика, запитав мене: «Коли все, що стосується сім'ї, спричиняє стільки проблем, то для чого її взагалі створювати?». Дійсно, на перший погляд, це ніби так: проблема з вибором нареченої, потім клопоти з весіллям, спільним житлом, забезпеченням, розподілом обов'язків, вихованням дітей. Цей перелік можна продовжувати і продовжувати. Щоб допомогти йому побачити інший бік справи, я переказав розповідь мого батька перед його смертю.

За участь у національно-визвольних змаганнях він отримав 10 років ув'язнення, яке відбував за Уралом біля Інти. В таборі, який налічував півтори тисячі «мешканців», наші хлопці організували злагоджений бойовий підрозділ. Бандерівців було 30 осіб, до них долучилися б латиських стрільців і троє чеченців. Їм не раз доводилося протистояти вдвічі, а то й втричі чисельнішій зграї блатних злодіїв, вбивць, яким вони не дозволяли грабувати чи ображати своїх. І потім, коли вони вже були на поселеннях, їхній побратим зі Стебника залюбився з русачкою, яка була рецидивісткою зі сім'ї з давніми злодійськими традиціями. Спочатку вони приховували стосунки, але потім вирішили замешкати разом. Такі речі адміністрація підтримувала, бо існував циркуляр: різними методами унеможливити українцям повернення додому, і асиміляція – один з таких методів. Наш хлопець сказав, що жити так негоже, а священика, який би їх повинчав не було. Тож вони вирішили скласти присягу на вірність одне одному у присутності побратимів. Побратимам така ідея не сподобалася, оскільки він фактично брав за жінку представницю класового ворога і рецидивістку. Вони скликали нараду і повідомили йому, що в разі його одруження, він більше не буде їм сімейником. Це практично був вирок, бо рано чи пізно «блатні» би дізналися, що за ним ніхто не стоїть і за тиждень підняли б його на ножі. Батько сказав, що цей хлопець все терпеливо вислухав, подякував і відповів: «Тиждень прожитий в любові кращий, ніж 10 років у ненависті».

Їм все-таки допомогли так-сяк облаштуватися, відвели частину закинутої бані. Між собою хлопці говорили, що можливо це рішення було занадто жорстоке, проте принципове. Найнесподіваніше почалося потім. Рецидивістка ніби переродилася – стала делікатною, ніжною жінкою. Коли увечері хлопці збиралися на «чоловічі» розмови про черговий бунт чи інші справи, вона завжди тактовно покидала кімнату. З лушпиня картоплі вона виростила на березі річки цілий урожай, а зі старого одягу вибирала кольорові нитки і вишивала чудові речі. Батько розповідав, як пізніше їм було соромно за своє рішення.

Дійсно, можуть бути труднощі, але любов виражається не тільки в сентиментах чи ставових стосунках. Це занадто приїнятно. Любов потрібно виразити іншій особі у малюнку, у

пісні, у вірші... Один мій професор говорив, що чоловік повинен навіть цвях забити в стіну так, щоб жінка побачила в цьому любов до неї. Святий Франциск говорив: «Люби, говори та роби, що хочеш. Коли дійсно любиш, то ні словом не зраниш, ні ділом не завдаси болю».

Господь нам пропонує відкрити красу сім'ї, як Своєї інституції, яку Він підніс до гідності Святої Тайни. Бог покликав до існування всесвіт Своїм Словом, а у відношенні до Адама і Єви ангажується як Митець. Він виліплює Адама своїми руками і вдихає йому у ніздрі Святого Духа і Адам оживає. Далі ще наймовірніше – Богові потрібна любов двох людей – чоловіка і жінки. Він делегує частину Свого творчого акту людям, які творять подружжя.

Подружжя є прекрасною міні-моделлю для побудови суспільства, про яке всі мріють; суспільства, де взаємне служіння не є обов'язком, який мусить регламентуватися законом, а є можливістю і потребою виразити своє ставлення та любов.

Я з величезною приємністю згадую зустріч з однією «молодою» парою (жінці було 70 років, а її обранцю – 72). Ніяковіючи, вони казали, що хочуть побратися, а з них всі кепкують, бо в такому віці більшість уже вдовіють. Шкодою донині, що не мав при собі фотоапарата. Прекрасне вийшло би фото – по вуха закохані 70-річні люди. Ця пані – маленька, зморщена, але така приємна – з квіткою на беретіку, очі сяють радістю. Її обранець вже з паличкою, але такий галантний та уважний. Коли вони ішли, всі за ними оглядалися із захопленням та заздрістю.

Я сказав їм, щоб не зважали на жодні кпини, бо любов немає вікових обмежень. Прощаючись зі мною, цей прекрасний чоловік хитро підморгнув і пошепки сказав: «У тих, хто закоханий, серце завжди має 17 років». І це – правда, а все інше – казуїстика.

Якби подружжя не було би чимось прекрасним, Бог би його не увінчав.

Священик

XII СВІТОВА АСАМБЛЕЯ МІЖНАРОДНОГО РУХУ «ЕМАУС»

В березні цього року Міжнародний Рух «Емаус», який є великою міжнародною сім'єю, та налічує 350 спільнот в 40 країнах світу, зібрався на черговий з'їзд. Рух є демократичною організацією і усі керівні органи вибираються методом голосування раз на 4 роки. Також затверджуються стратегічні плани діяльності та підводяться підсумки діяльності попередніх років. «Емаус» розвивається і працює у світі вже більше 60 років і виник в результаті зустрічі людей – тих, які відчували відповідальність за несправедливість, яка панує у світі, та тих, які вже не мали для чого жити. Вони об'єднали свої зусилля для того, щоб допомагати біднішим за себе. Також «Емаус» вважається Рухом, в якому бідні люди допомагають бідним.

Отож, щоб обговорити свої плани на майбутнє та підписувати про те, що вже робиться в «Емаусі», в містечку Англет біля Байону на півдні Франції зібралось 440 делегатів з різних груп та спільнот, які працювали разом цілий тиждень. Україна була представлена ЛМГО «Спільнота взаємодопомоги «Оселя», яка є членом «Емаусу» з 2010 року. Відбувались дебати та голосування про майбутнє Руху.

Знову затвердили теми, над якими працюватиме «Емаус» наступні чотири роки. Це :

діяльність, пов'язана з тим щоб забезпечити доступ до води усім людям;

економіка, що базується на солідарності;

доступ до освіти та здоров'я;

боротьба з використанням людей та всіма формами рабства.

Говорили про цінності в «Емаусі», основною з яких залишається солідарність з найбіднішими. «Емаус» працює не для того, щоб управляти бідністю, а щоб знищити її причини.

Також говорили про те, що треба жити відповідно до тих цінностей, які ми пропагуємо. Тому спільноти «Емаус» в цілому світі власною працею заробляють собі кошти, за які живуть та допомагають іншим. Це переважно збір, сортування, ремонт та продаж вживаних речей.

Для покращення якості праці та автономності вирішили збільшувати поділ ресурсами та міжособистісні зв'язки всередині Руху. «Фінанси груп призначені для використання «Емаусом», який веде нас туди, куди наш егоїзм не може нас завести», – зазначили учасники. Фінальне гасло, яке було затверджене в Англеті – «Краще майбутнє можливе».

Після звіту президента Міжнародного руху «Емаус» Жана Росе про його діяльність, він був переобраний на наступні чотири роки. Учасники зборів провели демонстрацію перед міською радою міста Байон, відвідали французьку та іспанську спільноти. Вільний час допоміг краще пізнати один одного.

*Олеся Саноцька –
виконавчий директор
ЛМГО «Спільнота взаємодопомоги «Оселя»*

ДЕКЛАРАЦІЯ

XII Генеральної Асамблеї Міжнародного руху «Емаус»

КРАЩИЙ СВІТ МОЖЛИВИЙ!

За 60 років досвіду функціонування спільнот у 37 країнах на 4 континентах, ми все-таки спостерігаємо зростання соціального виключення, нерівності та бідності.

На нашу думку, головні причини таких тенденцій у безмежній владі, яка сконцентрована у руках фінансового світу та транснаціональних корпорацій, які нехтують людьми та завдають їм шкоди через спекуляції, ухилення від сплати податків, привласнення землі, знищення природних ресурсів. Такий значний дисбаланс спричинений пасивністю людей та відсутністю активного громадянського суспільства, і він загрожує наступним поколінням, особливо найменш захищеним людям.

У той же час, з'явилися деякі тенденції, що можуть змінити ситуацію: успішна боротьба за права людей, вміння громади об'єднуватися для вирішення проблем та розвиток економіки, що базується на солідарності.

Зібравшись разом на Світовій Асамблеї у Франції, спільноти «Емаус» закликають різні організації, структури, та кожного громадянина зокрема:

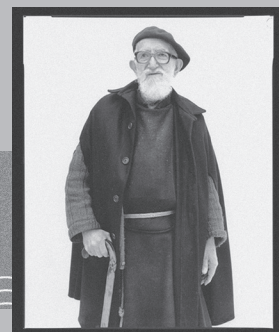
- розглядати людину як найвищу цінність;
- задуматися про наш спосіб життя та споживацтво;
- ділитися з іншими, поважаючи можливості та самодостатність кожної людини;
- пропагувати чесну співпрацю та етичну економіку;
- вимагати, щоб кожна людина мала забезпечені основні права на: питну воду, освіту, охорону здоров'я та безпеку.

Гармонійне та справедливе суспільство можливе тільки тоді, коли ці принципи сприйматимуться серйозно та строго дотримуватимуться.

Англєт, Франція. 24.03.2012

Отець П'єр, засновник Міжнародного руху «Емаус»

→ Emmaus International gathered together for its World Assembly! Emmaus groups from all four corners of the world met in Anglet (France) for a week of debating, workshops and decision-making. Nearly 500 people from 35 countries, including companions, delegates, elected members, interpreters, staff members and volunteers met to decide upon the future of Emmaus International, under the theme of 'Emmaus, a credible alternative in a difficult world?!

КІТ, ЯКОГО ХОЧЕТЬСЯ, І АЛЕРГІЯ НА КОТІВ, ЯКА НІКУДИ НЕ ДІНЕТЬСЯ

Спроба дізнатися у пари про побутове життя видалася мені навіть інтимнішою, аніж розмова про секс. Побут як щось сакральне – дуже цікава річ. Те, що руйнує, або зміцнює, диктує свої умови та правила, вимагає компромісів та поступок і добре, якщо закінчується консенсусом.

Мені важко було різати текст і викидати деякі частини, які при правці видалися другорядними на мій суб'єктивний погляд. Однак, залишилися певні історії, спогади і дві людини – К. та Ю.

ПОБУТ

Ви разом живете?

К.: Тепер так. Вже півтора роки, а знайомі три роки.

Яким був крок до спільного проживання?

К.: Ми вирішили здавати свої квартири в центрі.

Ю.: Це був вимушений крок. Насправді, у К. з мамою були не дуже добрі стосунки, тому я забрала її до себе.

Ви живете зараз удвох, чи ще з кимось?

К.: Ой, там багато народу живе, насправді – восьмеро усіх разом. У нас є окрема кімната.

Чи складно вашим друзям сприймати вас як пару?

К.: Недавно Ю. говорила, що у мене є дві подруги настільки дивні, що їм прямим текстом можеш натякати, говорити, але вони настільки недогадливі, що навіть не можуть собі таке уявити. І ніби цього не чують, не бачать.

Чи знають ваші батьки, що ви живете разом як пара?

К.: Я навіть не знаю, як це пояснити. Мабуть, моя мама не сприймає цього серйозно. Я просто живу окремо і все, винаймаю квартиру.

А твої?

Ю.: Напевно, не дуже раді, але діватись нема куди. На щастя, хоча б якась така позиція, а не антигоністична.

К.: Моя мама рада, що я її не турбую, не прошу грошей, не заважаю їй.

Розкажіть про ваше побутове життя: які є плюси і мінуси?

К.: Харчування (сміється – прим. авт.). Ю. посадила мене на дієту, щоб я набрала вагу. У нас зовсім різні уподобання в їжі.

Ю.: У нас каструлі навіть різні.

Чому у вас каструлі різні?

Ю.: Тому що є часом їжа якась не вегетаріанська, тому К. має свою окрему каструлю для усіх таких речей.

Тобто, ти вегетаріанка, а ти ні?

К.: Ну, я їм рибні котлети, а Ю., наприклад, молочного не їсть, то я собі окремо вівсянку готую і так виходить, що сніданок у нас порізно. А ще у мене дуже смачні супчики виходять, тому я здебільшого їх готую.

Готуєте одна для одної?

Ю.: Від настрою залежить. Коли ми разом харчувалися, то багато на мені висіло. Бо я якась більш організована, а К. під настрій працює: хоче готує, хоче – не готує.

К.: Ю. дуже перебірлива: все має бути по-домашньому, в наших каструлях...

Ю.: Я не можу їсти, коли чужі люди готують. Коли я знаю людину особисто і довіряю їй, то буду це їсти, а інакше – ні.

К.: А я така продажна, що і в чужих їм.

Ю.: Продажна, дуже продажна. Жуть.

Назвіть кілька речей, які дуже гостро стоять в побутовому питанні.

К.: Кухня. Все має бути чисто і гарно. Ю. каже, що досить, і я обуруюсь. Ю. збирає прання, поки до повної пральної машинки не назбирається, а мені треба вже і негайно. Коли вона каже не прати це в машинці, то я йду і руками перу.

Ю.: Економія ресурсів, зусиль і часу. У К. хвороблива потреба, щоб вже було чисто. Ну і плюс у нас є велика проблема – це моя мама, яку К., мабуть, так ніколи і не сприйме.

К.: Яка претендувала на те, щоб Ю. до смерті жила з нею і все для неї робила. Але оскільки у нас є своя сім'я, то я думаю, що це нормально, що тепер вона менше часу з мамою проводить. Хоча, моя мама – це теж окремий випадок. Спочатку вона Ю. взагалі не сприймала, але тепер навіть усміхається і вітається з нею.

Як ви плануєте свій вільний час? Ви працюєте?

Ю.: У нас вільний графік роботи. Вільний час проводимо з ініціативи К.

К.: Я шукаю в неті інформацію про якісь мистецькі події, виставки. Але є якесь певне табу для Ю. – це театр імені Заньковецької, вона і під примусом туди не піде. А ще є у мене декілька коліжанок, до яких Ю. не ходить. Іноді ще на виставки хочеться-не-хочеться, але підемо. А часом Ю. тікає до хресного і дивиться з ним футбол, бокс і всякі дурні серіали. Тепер у нас на дозвіллі ще й різні фільми з'явилися. Раніше Ю. дивилася все, що я приносила, а тепер вона підсіла на якісь сумнівні серіали.

Які це?

Ю.: Будь-які, які дозволяють розумово відпочити.

К.: У нас є два окремих комп'ютери і навушники, і ми більше не сваримся з цього приводу. А ще Ю. любить дивитися дивні комерційні мультики.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

К.: Я боялася відповідальності за неї.

Як це було?

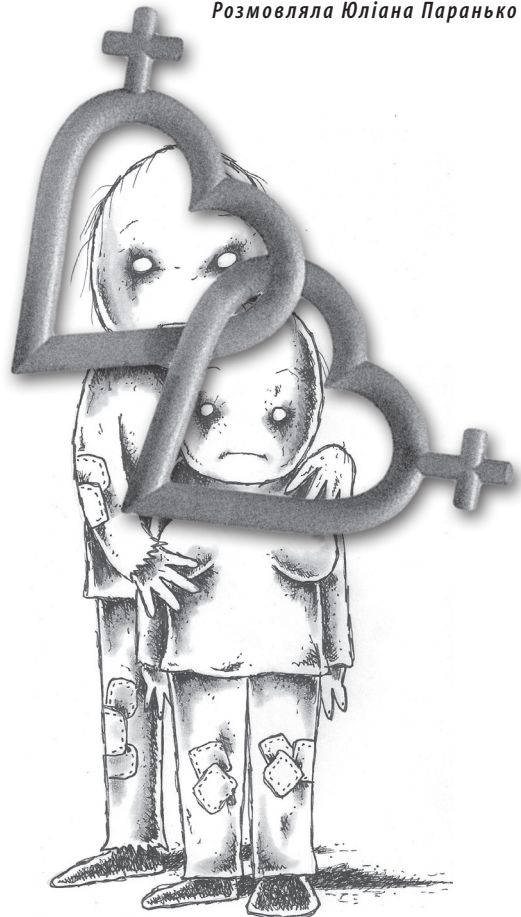
К.: Стосунки – це не іграшка. Погуляли, походили, набридли і я пішла. Це вперше у мене такі тривалі і довгі стосунки. Я навіть не уявляю як це може бути.

Ю.: Колись К. так трохи легковажила, тому я їй сказала, коли вона тягнула мене на Високий замок одружуватися: «Усе, тепер ти за мене відповідаєш!». Вона притихла і злякалася. Ми організували якесь таке ритуальне одруження, взяли на себе відповідальність одна за одну. Третій рік вже буде. Ми тоді не жили разом, але вже півроку були знайомі і активно залицялися.

Як ви думаєте, Україні ще довго до узаконення одностатевих шлюбів, або хоча би реєстрації партнерства?

Ю.: Можна прийняти закон, але буде дуже важко тим людям, які наважаться узаконити шлюб. Прямих перешкод як таких не буде, але буде цькування. К. завжди казала: «Давай одружимося», а потім каже: «Коли приймуть закон, то давай почекаємо, поки інші одружаться, а якщо їх не повбивають, то і ми одружимося» (сміється – прим. авт.).

Розмовляла Юліана Паранько

КУРКА

Мій дім, мій чоловік, мої діти – це мій світ. Зранку я встаю першою, готую сніданок, роблю чоловікові каву, потім буджу всіх і беру на себе їх поганий настрій. Бо кому хочеться вставати восени о 7.00, коли дощ барабанить по підвіконнику і стікає по вікну сумним плачем? Я також, признаюся щиро, не люблю вилазити з ліжка, якщо за вікном ще ніч, але мушу це зробити для них, та й зрештою інакше не можу. Мені здається, що я це роблю з незапам'ятних часів, а щоденна повторюваність певних дій визначає ритм мого життя.

Поки всі встають, я складаю їхній одяг в порядку, якому вони його одягають. Отже, спочатку: майка, труси, шкарпетки, штани, светри або футболки для синів, сорочка для чоловіка, краватка, піджак. Думаю, що вони вдягнулися б навіть уві сні.

Потім дивлюся, як вони їдять сніданок. Чоловік поглинає бутерброди, читаючи вранішню газету, яку підкидає йому під двері знайомий кіоскер, звісно за невеличку плату, сини їдять кукурудзяні пластівці з молоком, зазвичай сперечаючись за якісь дрібниці. Я лише дивлюся, вслухаюся в посилення криків. Якщо розумію, що стало надто гамірно, то підкидаю синам якусь цікаву пропозицію на зразок: «Знаєте що, сьогодні в кіно гарний фільм, може підемо після школи?», «Знаєте що, я вчора бачила суперові футболки з малюнком людини-павука... Що скажете, бо я якраз думала, чи вони вам потрібні?». Верески одразу стихають, бо ясна річ потрібні. Чую одноголосне «супер» і проблема вирішена. Мовчу, що ті футболки страшенно дорогі, бо якщо я сказала б ціну, чоловік точно перестав би переглядати вранішню пресу і... Ну от. Я вже навіть не пам'ятаю, що було б опісля, бо я не допускаю такої ситуації. Можливо тому, що колись після «і» мені сказали, що я кретинка, яка вже двадцять років живе на його утриманні. Ну, факт. Коли народилися діти, я перестала працювати і зайнялася їхнім вихованням. Ні, я не нарікаю, адже знаю, що я їм потрібна, хоча вони цього не показують.

Куплю їм ті футболки. Візьму з грошей, які я відклала собі на пальто. Я мріяла про нього, відтоді як побачила його в магазині. Темно-синє пальто з кашеміру заволоділо моїми снами. На жаль, я не могла його купити. Завжди бракувало грошей. Лише тепер. Вчора я побачила його на розпродажу і подумала, що воно може бути моїм. Назбираних грошей було достатньо. Але тепер ці футболки... Сама собі винна, могла б не молоти язиком. Хоча мій плащ ще цілком нормальний. Трохи покошлатився на рукавах і по боках, але можна ще поносити сезон, навіть два... Зрештою, куди я сильно ходжу. В магазин, на базар і назад. Ні, я не мушу мати це пальто. Куплю дітлахам футболки!

Чоловік відривається від газети. Це знак, що час подати каву. Біжу до кавоварки, наливаю, подаю, тобто ставлю пе-

ред ним. Він щось бурмоче і бере філіжанку за вушко. Його палець достатньо товстий і важко заходить в невеличкий отвір... Ця філіжанка – давня обіцянка. Ми купили дві однакові перед шлюбом і обіцяли собі, що будемо пити з них спільну вранішню каву. Тепер п'є тільки він, я свою вип'ю, як почую рип дверей і шум голосів за ними. То нічого, що кава вже буде холодною і так я вип'ю її з насолодою. А потім, як завжди приберу після сніданку, витру порошок, виперу речі моїх хлопців, попросю те, що висохло, і піду на базар. Люблю виходити з дому. Вибираюся як на побачення. Збираю волосся, підкреслюю очі, малюю губи, одягаю свій плащ, відриваю покошлані жмутики, беру гаманець, взуваю черевики, дивлюся в дзеркало, чи все добре, беру ключ з комоду, відчиняю, потім зачиняю двері, повертаю ключ у замку і радію, що вже не падає дощ і не треба брати парасольку. Минаю старі будинки, минаю будку старого кіоскера, який завжди сердечно мене вітає: «Доброго дня, пані Ево! Ви сьогодні гарно виглядаєте». Я всміхаюся йому, ми обоє знаємо, а може знаю тільки я, що я поправилася, а моє волосся поволі «прочісує місяць». Гарно сказано, правда? Колись я знайшла цей вираз у якомусь вірші. Давні часи. Тепер я вже не читаю віршів, бо гарні слова не прижилися у моєму житті. Але це приємно, що говорить старший пан, тож відповідаю йому: «Пане Анджею, якби я не була одружена, то закохалася б у Вас». Пан Анджей шле мені задуману усмішку. Може він собі уявляє, як ми закохані йдемо попід руку на базар, щоб купити казково-кольорові овочі – фіолетові баклажани, смарагдові броколі, червоні помідори, жовто-зелений перець, жовтогогарячу моркву, з яких ми разом приготуємо смачну страву...

Всміхаюся, уявляючи цю картину. Ах, пан Анджей симпатичний старший чоловік, однак...

Купила казкові овочі, до них картоплю, ковбасу, хліб, масло. Тепер несу тяжкі сумки, відчуваючи як терпнуть руки. Починає дощити. На щастя, додому вже близько. Стискаю зуби і тягну все на другий поверх. Кладу сумки біля дверей, шукаю ключі. Вони завжди під рукою, в правій кишені плаща. Відкриваю двері, заносу усе до кухні. Відчуваю, як серце шалено калатає в грудях – бум, бум, бум. Не люблю цього відчуття, так само не люблю чути биття чийогось серця. Пам'ятаю як колись в дитинстві я притулилася до тата і почула. Бум, бум, бум... Мені здалося, що бідне серце виконує каторжну роботу і розпачливо прагне вирватися з клітки ребер на волю. Трохи згодом тато помер.

Це втома, кажу собі, це лише мить, зараз мине. Я сідаю на крісло і бум, бум тихшає. Встаю, знімаю плащ, дивлюся на годинник. Час уже робити обід. Нарізаю мої казкові овочі, чищу картоплю, ріжу цибулю, плачу, хапаю паперовий рушник, витираю очі і ніс, потім кидаю цибулю на сковорідку, чекаю

поки зарум'яниться і до каштунів. Мої вправні руки виконують все автоматично, тоді як думки тікають в недалеке майбутнє, коли скрипнуть двері, залунають хлоп'ячі голоси і тяжкі кроки чоловіка.

Вже прийшли. Забігають додому в черевиках, сперечаючись про найважливішу річ на світі – результат шкільного матчу. На підлозі залишаються брудні сліди. Хлопці – гукаю, намагаючись перекричати їхній вереск, черевики! – Заспокойтеся всі! – приєднується чоловік. – В мене голова розколюється, теж мені проблема, декілька слідів на підлозі! Це ж витреться! Ага, так, думаю, точно витреться. Саме. Чекаю хвилину, потім беру швабру і витираю бруд.

Накриваю стіл до обіду. – А ти купила нам футболки?! – кричить один з близнюків. От маєш, думаю, цілком забула про ті футболки. Вилетіло мені з голови. – Завтра, хлопці, куплю вам завтра... – Мало бути сьогодні! Ти обіцяла! – викрикує плачливим голосом другий. – Заткніться! То голос чоловіка. – А ти сидиш весь день вдома... про що ти думаєш?!

Про що я думаю? Мовчки дивлюся на чоловіка, на його чиновницькі руки, чисту сорочку, яку він недавно зняв з вішака, а потім... мій погляд зустрічається з його поглядом. В його очах відбивається мала фігурка. Це я. Всього-на-всього. Я тихо відходжу від столу. В коридорі вдягаю плащ, відриваю декілька жмутиків на рукавах і по боках, беру черевики, відкриваю двері і виходжу, залишаючи за собою мертву тишу і мій нерухоми світ – мою сім'ю.

Легко збігаю по сходах, відчиняю двері під'їзду і вливаюся у вуличний шум. Декілька кроків і я бачу його. Чекаю декілька хвилин і насолоджуюся спогляданням. Зараз я торкнулася до нього, а потім закутаюся в нього і закриюся від світу темно-синьою завісою.

Відчиняю важкі двері. Продавщиця впізнає мене. Всміхається до мене, знає, за чим я прийшла. – Маєте щастя, останній... ніби чекав на Вас. – Так, чекав на мене. – Тихо відповідаю. – Прошу не запаковувати, я його вдягну. А старий... Так, попрошу пакет.

Зачинаю двері магазину. Зупиняюся біля контейнера для вживаного одягу, кидаю до нього свій старий плащ з жмутиками на рукавах і по боках, а потім безцільно йду вперед.

.....
З польської переклала Ірка Фрис

ФРЕД ФІН:

«Я СТАВ АНГЛІЙЦЕМ В УКРАЇНОЮ В СЕРЦІ»

Фред Фін – друг Євро-2012, посол доброї волі Міжнародних авіаліній України. На сьогодні проживає в Україні, проте є мандрівником з величезним досвідом: загалом пролетів 24 мільйони кілометрів, був у 139 країнах та літав на надзвуковому пасажирському літаку конкорді.

Що привело Вас до України і Львова зокрема?

Вперше я приїхав до України у 1992 році, щоб зробити фільм про Україну. З Києва я потрапив до Львова та зустрівся з Надією Радіоненко, яка очолює Центр розвитку туризму міста Львова і був дуже вражений, що багато зусиль вкладаються у розвиток туризму у цьому місті. На той час у Львові туризм був настільки розвинений, як у жодному іншому місті України. Мабуть, він розвинений навіть краще, ніж у містах інших країн, притому за менші гроші. І оскільки мене запросили на Свято пампуха до Львова, я не міг відмовитися і відповів, що з радістю приєднаюся до цього дійства. Під час моїх приїздів я даю теле- та радіо інтерв'ю. Люди думають так: якщо я, людина, яка найбільше подорожує, можу приїхати до Львова, то й інші можуть відвідати це місто. Я є також послом доброї волі Міжнародних авіаліній України, другом Євро – 2012 і я це роблю, щоб рекламувати Україну – розказувати про неї громадянам інших країн. Я одружений чоловік, проживаю в Україні і я люблю цю країну, це безпечна країна, дуже мальовнича, тому тут приємно жити.

Отже, Ви є другом Євро – 2012 і Ви сказали, що Україна є безпечним місцем, а як Ви оцінюєте соціальну систему та соціальне життя в Україні?

Так, в Україні все ще залишається сильною сім'я та її структура, люди мають свої дачі чи заміські ділянки, де вони вирощують продукти. В інших країнах люди думають, що їхня їжа походить з металевих консервних банок та пляшок, а тут в Україні все натуральне. Також мені подобається українська культура, люди поважають один одного, свої домівки, дітей. Діти є дуже важливими у цій країні, а також «бабушка» і «дедушка».

Ви багато подорожували, багато бачили, але самі походите з Великобританії, тому ми хотіли б Вас запитати – як Ви ставитеся у Великобританії до такої соціальної проблеми як бездомність ?

Не могу Вам сказати точно, але у нас є подібні програми до Вашої (мається на увазі Спільнота взаємодопомоги «Осе-ля» - прим. пер.). Я думаю, що безхатченки в Англії мають такі самі програми, як і у Вас: вони займаються розповсюдженням свого журналу. Звичайно, що в кожному місті Англії є безхатченки, які не хочуть працювати. Для них краще, я думаю, просити милостиню. Загалом люди стають бездомними з багатьох причин: можливо через хворобу, втрату будинку чи квартири, через економічну ситуацію – не можуть собі дозволити сплачувати рахунки за житло і тому його втрачають. Звичайно такі випадки не приносять щастя. Думаю, в Англії такі люди мають певну соціальну мережу, тобто професіоналів, які допомагають бездомним, наприклад Армія спасіння – міжнародна християнська місія, представництва якої знаходяться в багатьох країнах, вона надає бездомним одяг, може допомогти людині знайти місце для ночівлі у своєрідному хостелі, який схожий на військовий барак. У будь-якому випадку, вони знайдуть для Вас місце, де можна жити – чи це квартира, чи кімната, Ви не залишитеся на вулиці. Багато людей, які живуть на вулиці в Англії, приїжджають з інших міст до Лондона чи іншого великого міста без достатньої суми грошей, щоб там жити, без достатніх вмінь, знань та навичок, щоб знайти собі роботу, а без роботи вони не можуть заробити грошей на життя, їм стає важко, але вони не повністю безпорадні. Звичайно є люди, які не хочуть працювати, витрачають соціальну допомогу держави на алкоголь, наркотики та сигарети. Я знаю, що в Англії та США є два фонди, які надають таким людям соціальне житло і я радий бачити, з того що мені вдалося побачити у Львові, що аналогічні тенденції діяльності спостерігаються у Львові. Це надихає, коли бачиш такі зовнішні вияви людяності.

Яке у Вас склалося враження про бездомних людей не тільки у Львові, але й загалом по Україні?

Чесно кажучи, я не багато знаю про це. Я багато подорожую по Україні, але це вперше я спілкуюсь на тему бездомних людей в Україні. Те, що я дізнався тут у Львові, в першу чергу я маю на увазі спільноту взаємодопомоги «Оселя», яка допомагає людям у такій ситуації, це мене вразило. Що діється в інших містах України я не знаю, з цього приводу нікого і ніколи не зустрічав в інших містах України. Ідея продавати журнал у Львові така сама, як і в Англії. І це допомагає людям не стати бездомними, це повертає їм відчуття власної гідності і віру в себе, а продаж журналу повертає впевненість у власних силах. Тоді можливо вони зможуть знайти роботу і залишити вулицю. Тому я думаю, що те, чим ви займаєтесь у Львові (продаж журналу «Просто неба» бездомними) це фантастично – повернути бездомним віру в себе. Я вражений Вашими міжнародними досягненнями, Вашою активністю та відчуттям життя. Ви є офіційним другом ЄВРО – 2012. Які зміни Ви бачите в Україні з того моменту як Ви стали другом ЄВРО – 2012 і дотепер? Я бачу багато змін – це побудовані нові дороги, аеропорти, курсують нові потяги, багато реконструкцій

та приготувань до футбольних ігор. Хочу, щоб туризм нашої чудової країни продовжував працювати і після ЄВРО 2012.

Ви казали, що Ви щасливий чоловік, який має дружину – українку: як це сталося? Як Ви зустрілися з Вашою майбутньою дружиною? Як змінилося Ваше життя, так би мовити, через цю позитивну «обставину»?

Я дуже щасливий чоловік чудової української леді. Думаю, що не тільки українські жінки найкрасивіші жінки на світі, хоча вони є безперечно чарівними, дуже турботливими дружинами та матерями. Так, одруження в Україні змінило моє життя, після цього більшу частину часу я проживаю на Україні.

Як Ви думаєте, яка різниця є між сім'єю в Англії, країні Вашого походження, та сім'єю в Україні?

Існує дуже велика різниця: ця особлива структура сім'ї, яка є в Україні, вже майже зникла в Великобританії. Сім'я в Україні є дуже міцною, згуртованою структурою.

Який секрет гарних сімейних відносин, на Вашу думку?

Любов, повага, гідність, щирість.

Діти є квітами життя, як Ви ставитесь до цього? У Вас є діти?

Звичайно, що діти є квітами життя, які продовжують жити із цінностями, що дала їм родина в Україні. Так, в мене є діти, маю чарівну, розумну українську дочку, вона – моє щастя.

Бажаємо Вам усього найкращого та, як другу ЄВРО – 2012, успішно його представити громадянам інших країн!

Дякую Вам за нашу розмову, бажаю Вам успіху та нових вражень від подорожей Україною. Я люблю Україну, тепер я став англіємцем з Україною в серці.

Розмовляв Юрій Дідевич

ДВЕРІ

Події у цьому світі відбуваються або ідеально вчасно, або ж ідеально невчасно. Решти ми не помічаємо. Часами не встигнеш про щось подумати (але так доволі голосно!), як воно вже є у твоєму житті. А часами все абсурдно навпаки. От чомусь завжди, коли виникали труднощі із пошуком житла, мене зупиняли на вулиці і пропонували придбати... ДВЕРІ. Траплялося це разів із десять. Ніби нічого дивного, що промоутер перехоплює тебе на вулиці і щось пропонує. Але коли ідеш задумана, трохи сумна, бо навіть не заробляєш суми, яку хочуть ріелтори та власники помешкань за місяць, а особливо подвійної суми за перший місяць; думаєш, чи це з тобою щось не так, чи, може, із країною... але оскільки такі роздуми ні до чого не приводять, намагаєшся знайти якусь практичне вирішення ситуації... Отак ідеш, уся всередині, блукаєш неймовірними лабіринтами, які щодня вибудовують у своїх звивинах тисячі українців, аби хоч якось дати собі раду, а тобі: «Дівчино, вам не потрібні ДВЕРІ?»...

О, так. ДВЕРІ – це саме те, що мені зараз найбільше потрібно! Все решта хіба домалюю. А що, вийшов би непоганий перформенс. Куплю собі двері, покладу їх на площі Ринок – перед самим входом у Ратушу, біля інсталяції від «Центру міської історії...» у рамках виставки про дім. Буде доволі таки концептуально. Трохи навіть як у

«Догвілі» Трієра. Ще можна придбати ліжко, шафу, умивальник (або ж лише ванну), зручне крісло і комп'ютерний стіл (навіть якщо працювати тільки за нетбуком). Там навіть тягнутиме якийсь Wi-Fi!

Або можливий ще такий варіант: можна придбати ДВЕРІ, а потім перевозити їх разом з іншими речами. Все одно, коли возиш за собою пральну машину, у звичайне таксі вже не вміщаєшся... Тільки коли двері стоятимуть десь у кутку, то вони втратять увесь свій сенс. ДВЕРІ – це вхід (або вихід). У будь-якому випадку, це зміна, перетин кордону між приватним та публічним або між публічним одним та публічним іншим. Тому за дверима кожного разу залишаємо себе-інших.

Думаючи про цей як правило прямокутний об'єкт, ми завжди домальовуємо простір, який знаходиться за ним. Переважно це дім. Часами офіс або інший заклад – залежно від пріоритетів та місця, де проводимо більшість свого часу. Словом, будь-який клаптик планети, загорнутий у стіни.

Двері – це не просто фізичний об'єкт, а ціла філософія. Цим поняттям оперує релігія. Так називають фільми, кав'ярні та мабуть ще щось, про що наразі не пам'ятаю. Навіть якщо ми знаємо, чого очікувати, за дверима – таємниця. Якось читаючи один блог, вийняла звіти фразу про те, що «страшно стукати у двері, які не відчиняють». Бо тоді двері перестають бути дверима, а стають продовженням стіни, відмежованим сферичним тілом без виходу та входу. (Цікаво, що стіну мені ще ніхто не пропонував придбати...)

Друзі та рідні часто казали, що двері їхніх домів завжди відчинені для мене. А це означає й те, що їхній простір є відкритим для мене; що ми наче одна велика сім'я. Те саме кажу їм і я. Але додаю, що не має значення, де саме буде мій дім. Може, таки варто придбати якісь стильно-дивні двері та кріпити їх так, щоби вони були відчиненими – і це буде таємним-нетаємним кодом для «втаємничених». Як «Львів відкритий для світу». Тоді можна мандрувати з ними по містах і країнах. А можна встановити такі двері при в'їзді у Львів...

*Валентина Сердюк –
філолог-культуролог,
вчить іноземців
розмовляти українською.
Коли втомлюється від слів,
малює світлом і тінню.*

Деякі слова вдається любити більше за інші. Коли натрапляєш на них зором або ж схоплюєш слухом, неймовірно теплота з'являється всередині і шириться навколо. Саме такі відчуття я маю до німецького слова Dom, що в перекладі означає собор. Певно, через його внутрішнє значення і неймовірну зовнішню подібність з домом українським. Недаремно, саме зараз воно спало мені на думку, адже маю внутрішнє відчуття спокою, яке вписується хіба що у слово Dom. Можливо, є якась паралель між собором і домом як глибинним його відчуттям.

Я хочу писати про ДІМ. Про те, що дім – це не будинок і навіть не певне місто. У старому блокноті, де я нотувала ще в Німеччині свої думки, я знайшла такий запис: «Дім – це місце, де про тебе дбають. І не самі люди, а дбає і повітря, і земля, і простір. Де ти більше не сам по собі і не сам за себе, а живеш для всіх, як і всі живуть для тебе». Для того, щоб усвідомити це якнайповніше, треба сісти в поїзд Львів-Луганськ і проїхати ним 27 годин. Або ж ні, краще спуститись ще трохи нижче і доїхати з Берегово на автобусі до Мукачеве, дочекатись поїзда до Львова, встигнути ковтнути львівського повітря перед зануренням о першій годині ночі в довгий і старий потяг сполучення Львів-Луганськ. Цього разу він був подовжений новим нульовим вагоном, про який не знали і самі провідники. Цей вагон був єдиний від львівської залізниці, на відміну від усіх інших, які відрізнялись білими фіранками з написом «Лугань». Навіть провідниці тут були львівські, це зауважувалось не лише з мови, якою вони говорили, а й із зовнішнього вигляду та манери поведінки. Цей вагон вирушав у дорогу вперше, тому спочатку пускали чоловіків, ми мали чекати. Квіти на столиках, ікона з молитвою при вході, біоуалети, навіть туалет для людей з обмеженими можливостями. Недарма ціна на квитки різнилась значно. Так сталося, що місця поруч нам взяти не вдалось і моя сестра з малою дитиною опинилася саме в цьому вагоні, я ж насолоджувалась східноукраїнськими традиціями та харківськими сусідами по купе – торговцями з ринку Барабашова.

Уже зранку на мене чекала сестра, тож я прокинувшись зрадїла думці, що цілий день проведу в західному купе. Мені довелося пройти сім вагонів і шлях цей нагадував своєрідні кола пекла: тамбур, затягнутий щільним білим сигаретним

димом змінював тамбур, забитий щент бритоголовими чоловіками, а той у свою чергу змінювався на тамбур з блювотиною на підлозі або обісцяними стінами. Нарешті я дійшла до останнього нульового вагону, від якого відділяли лише двері. Однак вони були замкнені. Ні, мені б їх радо відчинили, але ж цей вагон скільки існує був останнім, тому ключа ніхто не має, можливо, його навіть не існує. Потрапити в західний вагон можна лише через вулицю, наступна зупинка ще нескоро. Я мала повертатись до свого вагону, повторно проходячи сім кіл пекла.

Провідниця з того вагону, у якому я їхала, перейнялася моїм питанням, адже сестрі треба було допомогти з дитиною. Вона сказала, що за годину буде зупинка – 2 хвилини, якщо я швидко бігтиму, то встигну. Вона вже подзвонила провідницям з наступних вагонів і попередила, щоб в разі чого, вони впустили мене до себе, мовляв, я від неї. Я зістрибнула зі сходів, а вона ще гукала в спину: «Я за тебе домовилась. Беги!». Я мчала щодуху, хоча могла не переживати, адже за мене домовились.

Наступної ночі я повернулась до свого вагону і провідниця радїла мені, немов старій знайомій. О четвертій ранку ми прибули в Луганськ – дві неповні ночі та один повний день виміряли відстань від Заходу до Сходу. Але це ще не була моя кінцева точка. Я їхала до батьків у маленьке містечко Лутугіне. Власне, якщо бути точним, то при в'їзді в місто читається Лутугине, але я свідомо уникаю цього неточного перекладу з російської. Адже місто назване на честь геолога Лутугіна, який відкрив пласти вугілля в цьому районі. А я часто думаю про те, що можливо, місто й гине, бо воно ЛутуГІНЕ. Але яку б воно не мало назву, це мій дім і я його люблю. Я також вірю, якщо дім вдасться віднайти всередині, тоді де б не була людина, вона скрізь зможе відчувати себе як вдома. Але й то ще не все. Існує ще один чинник, який дає відчуття дому. Це люди. Чомусь раніше я була переконана, що можу все сама, що близькі люди навколо зовсім не потрібні, вони лише даються нам на якийсь проміжок часу. Зрештою, я усвідомила, що сама по собі людина не представляє жодної цінності. Лише разом ми створюємо, доповнюємо, довершуємо один одного. І жити для когось, заради когось є завжди змістовнішим, ніж існувати десь самому по собі.

Отож, я в місті свого дитинства. Це місце, де ще можна прийти до старих друзів без дзвінка, без жодного попередження постукати в двері, знаючи, що тобі зрадіють. Це місце, де час зупиняється. Це мій Тибет зі своїм одвічним спокоєм і розміреним життям. Тут так тихо, що можна чути власні думки, приводити їх до ладу і забувати про них.

Місто живе за рахунок заводу прокатних валків, працювати на заводі дуже престижно. Батьки влаштовують туди своїх повнолітніх дітей, а ті пізніше допоможуть влаштуватися своїм, тоді вони матимуть спокійне і надійне майбутнє. Лягаючи спати о 23.00, вимикаючи усі звукопостачальні предмети, можна чути як гудить цей завод. Люди народжуються і йдуть, змінюється влада, його передають з рук у руки, але він невтомно трічі на день подає місту свій сигнал. І можна навіть не дивитися на годинник, ідучи містом вдень і вловлюючи його голос – це 15.00. Або прокидатися рано і чути якесь монотонне гудіння – 7 ранку. Так він повідомляє про кінець зміни одних і початок роботи інших.

Повертаючись додому, я заходжу в будинок із заплющеними очима і ніколи не спотикаюсь на сходах. Я так робила завжди, коли була дитиною. Я вже не знаю точну кількість сходиночок і не рахую їх у голові, але мої ноги все пам'ятають. Вони знають самі скільки сходиночок проходили до квартири, знають висоту тих сходів і відстань між ними, а рука знає, де є замок, так що ключ потрапляє в отвір, навіть коли в під'їзді немає світла. Сусіди є нікими свідками життя один одного. Стіни дозволяють чути все, що відбувається в сусідніх квартирах – гучна музика, сварки, плач дитини, гудіння пральної машинки. Прокидаєшся від шуму колонки за стіною, чуєш як з ванни гукає син до мами, щоб та зробила меншим газ, бо вода загаряча. Можна також чути, як до сусіда знизу, мого друга дитинства, стукають вночі у вікно друзі, мають дозу. Він відчиняє вікно і вилазить через нього надвір, бо інакше мати б не випустила. Його не цікавлять наслідки. Його не цікавить, як він дивитиметься мені в очі, коли ми наступного дня випадково зустрінемось в під'їзді. Бо він і сам знає про мене забагато, він знає моє дитинство і всі наші сімейні таємниці. Тому ми тепло посміхаємось один одному і говоримо про погоду або політику, хоч і кожен з нас знає, що інший знає все. Однак нам не соромно один перед одним.

На Різдво приходять колядувати діти з інтернату, де я колись працювала вихователем, вони ще пам'ятають, де я живу і ми радіємо зустрічі. Окрім дітей з інтернату, майже ніхто колядувати не ходить. Щедрувати до нас незмінно приходять сусід зліва, роки на три старший від мене. З самого дитинства кожного року 14 січня він незмінно приходив о п'ятій ранку щедрувати і посівати. Тоді я дуже нервувала, що він так рано нас будив, голосив і сипав по хаті збіжжя. Він заходив до нас перших, наша квартира є найближчою до нього. Минуло 15 років, він вже не є дитиною, має дружину і власного сина, але так само незмінно щедрує кожного року. Він подзвонив

у двері о п'ятій ранку і я прокинулась уже не знервованою, я була щаслива. Щаслива від того, що є щось дуже надійне, передбачуване, постійне, навіть вічне. Що десь зводяться будинки, руйнуються і на їхньому місці виростають нові споруди, а тут усе незмінне.

Я була щасливою побачитись зі старими друзями, яких тут стає все менше. Тож я відвідувала їх у Луганську, Донецьку і Харкові. І певно десь у Донецьку після ранкового переїзду в холодній електричці, на кухні у своєї подруги за чашкою гарячого базилікового чаю, я заплющила очі і мала таке дивне відчуття, наче Україна – то одне велике місто, одна велика родина. Здавалося б, сіла на трамвай і опинилась у Львові або в Києві, у Дніпропетровську або в Сімферополі. Наче кордонів немає, немає різниці між людьми. Ми всі жителі одного великого міста.

Проте, я була так само щасливою повертатись до Львова. Їхати назад є не менш приємно і захоплююче. І хоча варіантів дістатись кінцевого пункту є безліч: можна доїхати автобусом до Харкова, зустрітись з подругою дитинства, побачити десь на вулиці серед численних перехожих Сергія Бабкіна або Сергія Жадана і сісти в зручний поїзд Харків-Львів, у якого і час прибуття є зручним, або ж встигнути (цього разу не запізнитись!) на ранкову електричку, яка о 06.18 вирушає до Донецька, залишитись там на кілька днів у старій подруги і їхати далі на Захід, або ж поділити шлях навпіл і провести в поїзді лише дві ночі, а день між ними розподілити між друзями в Києві. Можливих шляхів є достатньо, проте варто ними знехтувати, аби відчути, якою великою і різноманітною є Україна, споглядаючи її з вікна, утепленого старою розірваною на тонкі шматки ковдрою. Я їхала дуже щасливою у поїзді, бо мала дім у серці, а за пазухою купу добрих людей і надійних друзів, які подарували мені стільки тепла, світла й любові, що на тій енергії можна зводити теплову енергостанцію. Однак, зійшовши з поїзда, я зрозуміла й інше – відтепер мій дім тут і люди навколо є моєю сім'єю, адже ми єдині, хто є в кожного з нас. Ми так само є свідками життя один одного. Певно, секрет усе-таки в тому, що дім є не будинком, а людьми. І його не треба шукати, він буде завжди там, де є ти.

*Євгенія Сенік –
пише прозу,
викладає німецьку.
Після довгих шукань
на земній мапі
свого істинного дому
знайшла його
у себе всередині*

МОНТЕКОР: УНІКАЛЬНИЙ ТИГР

Після того дня Тат передвоюється на статую перед телевізором. Тат дивиться *Glamour i TV Shop*. Тат знову починає говорити старими фото-цитатами в оновленій версії. Синів кличуться до вітальні для того, щоб вони переключили канал або для того, щоб нагадати їм – Карт'є-Брессон безперечно мав рацію: ніяких балів за друге місце, *no points for the second pla...* Тат губиться в рекламі очищувача плям Didi seven, і цитата перервано зависає в повітрі.

Тат плутає менших братів-близнюків, раз за разом називаючи їх неправильними іменами.

Тат сам-один сидить у вітальні і коментує якість вдяганки на статистах у повторі серіалу Фелкон Крест.

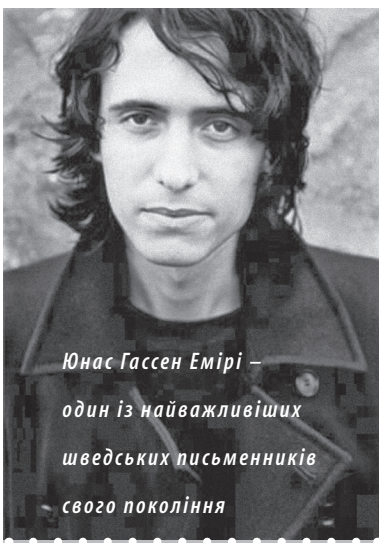
Тат ніби зачарований сидить перед зацикленою рекламою Абдомінайзера, тренажерного обладнання абсолютно нового виду, він тренує твої м'язи живота трьома різними способами водночас, ти можеш зберігати його під ліжком і тренуватися перед телевізором, і ось подивись на усіх цих людей, котрі сидять солярійнозасмаглі і підтягнутоли-

ці, котрим вдалося схуднути, витрачаючи всього 10 хвилин на день.

Менші брати почали ходити до школи, в них випадають передні зуби, вони без помилок вивчають усі букви алфавіту, і деколи ти собі думаєш, що менші брати зараз такого ж віку, як і ти в час, коли почалося Динамічне Дуо. В якійсь мірі тобі важко уявити, що ти, тоді такий великий, практично зовсім дорослий, насправді був зовсім малим, як ото зараз менші брати, таким же беззубим, таким же по-хлоп'ячому незграбним. Водночас менші брати починають розпитувати тебе про Тат. Їм цікаво, чому Тат став таким дивним, чому він думає, ніби та дівчина, котра веде програму про природу на Першому каналі має якось відповідати на його коментування процесів травлення в гієні і роздратованість через очевидну непрофесійність фоторепортера. Менші брати дивляться на Тат часом перелякано, хоча здебільшого з веселощами, але коли їм потрібна допомога з домашкою вони приходять не до нього, а до тебе. Бо Тат розказує, що Магдалена була Ісусовою дівчиною, а Ісус був, образно кажучи, першим в історії фотографом, а ученики були такими собі невидимими прислужниками Ісуса, вони були ніби фотоасистенти, котрі зняли Ісуса з хреста і відкотили той камінь; ви ж знаєте і взагалі можна сказати практично все у цьому житті може бути пояснене фотографами. І асистентами. Та незважаючи на зміни, незважаючи на вперті відмови піти до лікаря, Тат жодного разу не вдарив Мам. Так само жодного разу Тат не робить помилки і не зачіпає навіть волосини на головах менших братів. Зате бувають випадки, коли старшому

брату треба вказати на правильний шлях, найчастіше тоді коли настрої щонайліпший, Тат перед телевізором підмугикує якійсь мелодії з реклами і тоді раптово, перш, ніж хтось встигне зреагувати, його настрої змінюється ця рептильно-швидка несподівана атака здійснюється здебільшого словами, рідше ударами. Атака, яка дає тобі зрозуміти, що б ти не робив, ти завжди будеш позором для сім'ї, тому що ти проводиш час з неграми, огидними рабами, потосмердючими мавпами, а мав би власне проводити час із остермальмськими шведами, які грають в теніс і на фортепіано. Але ж ні – ти хочеш грати в баскетбол і руйнувати своє життя з людьми з передмістя з бридкими грубасами-індіанцями і з мавпами. Тат випльовує із себе ці слова, а ти просто їх приймаєш, нічого не кидаючи у відповідь, бо знаєш, що Тат в будь-який момент замовкне, тому що закінчиться реклама і продовжуватиметься серія *Glamour* і ти знаєш, що насправді це не Тат говорить такі дошкульні слова, бо Тат більше нема. Тат було вкрадено і у цьому всьому винна Швеція.

Через чотири тижні Тат зникає посправжньому фізично. Мам переходить від гніву до переживань, потім до люті і заплаканих розмов з друзями, знову до переживань, а потім їй залишається лише розпачливий смуток. Від нього бліднуть щоки, він змушує Мам їсти таблетки, які допомагають заснути. Іноді він заморожує рухи і потрібно 15 хвилин для того, щоб викинути кульок зі сміттям до сміттєвідводу. Приміщення фотостудії спалено, Тат спакував свої поношені дорожні сумки і залишив позаду сімейну відповідальність.

Юнас Гассен Емірі –
один із найважливіших
шведських письменників
свого покоління

К І Н О Р Е Ц Е Н З І І

Єлена
(Реж. Андрій Звягінцев, 2011)

Андрюша Звягінцев – мій улюблений російський режисер. Я збагнув це ще з виходом його стрічки «Повернення». Потім він зняв «Вигнання». І от тепер – «Єлену».

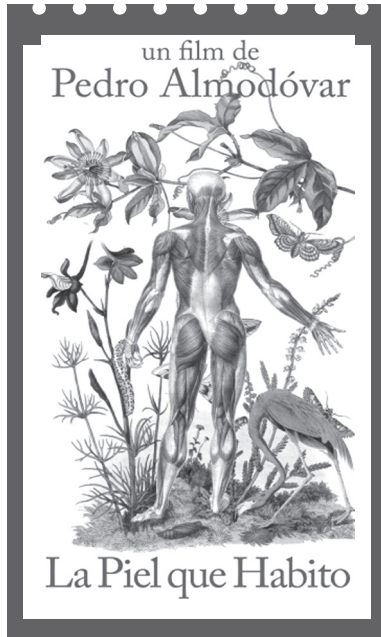
Я завжди радію, коли мої улюблені режисери знімають кіно. Відтак я завантажую фільми через прогаму µTorrent. Часто пірів буває багато, а сидів – мало. Тільки не у випадку з новинками. Піри гадають, що фільм їм сподобається. Якщо не сподобається, вони його видалять. Інколи я сам видаляю фільми. З мене поганий сид.

Минуло кілька днів поки я видалив «Єлену». «Єлена» – це третій фільм Звягінцева за вісім років. Режисер повільно знімає фільми. Мабуть, тому вони такі досконалі. І в той же час вони сумні. Я би сказав, приречені. «Єлена» – це фільм про фатум. Невідворотність буття, якщо хочете.

Єлена, головна героїня стрічки, підстаркувата вішалка. Заміжня за мільйонером. Єлена сліпо любить свого сина, алкоголіка і аутсайдера. Він любить випити і ненавидить свою маму. У нього сім'я – дружина, два сини. Маленька квартира, бандитський район. Мікрорайон свідомості. Квартальний інтелект.

Єлена удає із себе багачку. В неї виходить погано. Її поривання допомогти сину виглядають кумедно. Від грошей син ніколи не відмовляється, сука. Єлена їде з відчуттям виконаного обов'язку. Десь під небом променіє фатум. Той фатум, який розставить все на місця. Дасть зрозуміти, що багатими не стають, а народжуються.

Єлена – це саме той випадок. Сиділа б у своєму болоті, та й не пхалася б у high society, сука!

Шкіра, в якій я живу
(Реж. Педро Альмодовар, 2011)

Здається, мрія Альмодовара здійснилася! Най і на синематографічному полотні. Най якщо це лишень екранізація повісті скандально відомого Тьєррі Жонке. Це суті не міняє.

Дивлячись кадр за кадром стрічку «Шкіра, в якій я живу» мимоволі відчуваєш естетичний шок. Вартує лишень «почати» перші хвилини, і тоді все стане ясно: це бенефіс режисера, як вияв визнання власної майстерності. Ну, гаразд, це іспанський Віктюк, якщо хочете.

Жанр стрічки, – окреслений як body horror, притаманний скоріше фільмам жахів про вчених-геніїв, що практикують трансгенез з метою виведення нових видів рослин, тварин чи людей-перевертнів, – губиться у барвистій гамі та філософському підґрунті, що й виводить фільм за межі традиційних «Чужого» та «Реаніматора». «Шкіра, в якій я живу» – це міст між мріями та їхнім здійсненням.

Будь ласка, справжня рівноправність настане не тоді, коли «бідніші» верстви фінансово уподібняться «заможнішим» верствам, а тоді, коли людина зможе самостійно вибирати, ким вона хоче бути, – чоловіком чи жінкою, християнином чи комуністом, письменником чи прибиральником. Ви назвете це безглуздя та інфантильністю, і не помилитеся. Втім, якщо суспільство осудить моє бажання змінити стать, я відкидаю таке суспільство. І також, якщо нікому не сподобається, що я почну вбивати людей, то чому я маю зважати на думку оточення?

На жаль, режисер доходить іншого висновку, і таки все закінчується кровною помстою: можна змінити все, але не свідомість.

Розказувати сюжет – безглуздо. Рецензувати фільм – подвійна дурість. Я намагаюся висловити свої відчуття після перегляду стрічки, інше мене не хвилює.

Афера
(Реж. Джордж Рой Хілл, 1973)

Я не визнаю «Оскарів», але ця стрічка отримала їх аж 7! За «кращий фільм» 1973 року! За «кращу режисуру» Джорджа Роя Хілла! За «кращий адаптований сценарій» Девіда С.Орда! За «кращу музику» реґтайм, написану Скоттом Джопліном й аранжовану Мервіном Гемлішем! За «кращу роботу художників» у стилі «ретро-комедії»! За «кращі костюми» Едіт Хед, через які я вічно плував персонажі! За «кращий монтаж» Вільяма Рейнолдса! Я не визнаю всі ці «Оскари», але я й сам би їх дав цій кіноафері!

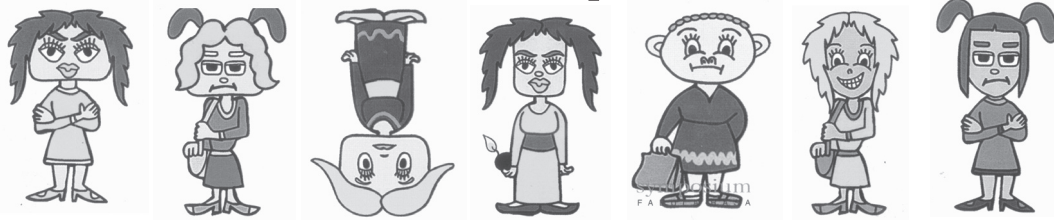
Двогодинне кіношахрайство не відпускає ані на мить. Чудовий дует аферистів Хукер-Гондорф уводить нас у світ лицемірства, нещирості та омани. Їхній хитрий, спритний обман проти відомого нью-йоркського ганґстера Дойла Лонеґана, справляє враження ідеально відточеної схеми «як-обробити-відомого-ганґстера-лоха-лонеґана». Хукер, головний персонаж цієї комедії, на допиті зізнається, що це лише гра, а «свою» долю чесно «спусти» у казино.

І ось вам висновок, чи то пак застереження: ганґстер Лонеґан, як і всі добросовісні ганґстери-лохи, увесь час відчуває якусь небезпеку, вдає, ніби справа ризикована, проте з кожною новою видумкою Хукера-Гондорфа, клієн на їхню наживку, а ті саджають його на гачок. Саме ці моменти найвеселіші, і саме через них навіть в «одне місце» лінки сходити. Якщо ви вважаєте, що крутість – нечесне поводження, а шахраї – то великі брехуни, то я скажу вам, що аферист – це також професія, а брешуть тільки собаки!

Сторінку підготував Максим Ольга 31

ЛІТЕРАТУРНІ РЕЦЕНЗІЇ

«ЩОДЕННИК» ПАЛАГНЮКА: З ПОГЛЯДУ ВІЧНОСТІ

Чак ПАЛАГНЮК «Щоденник»

Харків: Фоліо, 2009 (Пер. з англ. Володимира Горбатька)

Чи не кожен, бодай коротенький період свого життя, вів щоденник. Найчастіше його починають писати у підлітковому віці. Дехто пише й далі. Кострубатими сльозливими записами про першу любов нікого не здивуєш. Сопливими віршиками теж. Хто їх не писав в такі роки? Писати поезію у старшому віці – от неабияка майстерність.

Коли тобі за сорок, всі ілюзії втрачені. Мрії забуті. Життя стандартизоване. Від біганини поміж столиків твої ноги набрякли. Твої руки обвітрилися від гумових рукавичок. Ти – офіціантка. Цариця служниць. У мистецькому коледжі не вчать, як поводитися, коли життя не склалося.

Колись ти малювала і марила бути художницею. Життя здавалося простим та радісним. Наче ти у нім господар. Насправді не так. Тож ти розумієш, що так і помреш великою товстою нікчемою. Ти змирилася. Інші – ні. Тобі залишається щоденник. Твій щоденник, який ведуть замість тебе інші, у якому записане все твоє минуле життя, у якому записане все твоє майбутнє, кожен твій наступний крок. Від тебе очікують шедеврів малярства. Адже ти, Місті-Мері Вілмот – порятунок для острова Чекайленд. Колись він став для тебе раєм, втіленням твоїх марень. Тепер чекайлендці чекають на втілення своїх.

Втім, чи можна, ледь не силоміць вкладаючи у руки художника пензлик, сподіватися на шедевр? Та Палагнюк доводить, біль та страждання – афродизіаки для натхнення.

Натхнення прочитати роман до кінця дає авторський стиль та сюжетна інтрига. Текстові «фішки» Палагнюка потішають його шанувальників, незважаючи на нібито оптимістичніший висновок автора, життя – це лайно. «Ми маємо право прагнути щастя, куди б ми не поїхали, полетіли, попливли, маємо право за ним ганятися та вистежувати.... Щастя не лишає шрамів. Мир та спокій майже нічого нас не вчать».

Шкода, що теорія мистецтва не вчить, як надмірний комплімент може бути гіршим за ляпас в обличчя. Тож надмірних компліментів я й не робитиму. І хоча, читаючи книжку Палагнюка, синдром Стендаля я не відчула, втім, принаймні дізналася, що це таке. Хто не здогадався, як щоденник Місті-Мері Вілмот потрапив до Палагнюка, мусить прочитати книжку.

Створюючи свій щоденник, пам'ятайте ці слова. «Ми всі смертні. Мета – не жити вічно, мета – створити щось таке, що житиме вічно». Тоді він житиме вічно. Поки «Щоденник» не переходить у мій список книжок на віки. Можливо, він потрапить у ваш список?

ПСИХОЗ АМЕРИКАНСЬКОЇ КАНАДСЬКОЇ РОДИНИ

Дуглас КОУПЛЕНД «Нормальных семей не бывает»

СПб.: Симпозиум, 2004

*А у тебя СПИД, и значит, мы умрем.
Земфіра*

SpikeSpigel: «Нормальных сімей не буває» – це правильна книга про неправильне життя, котрим живуть 9 з 10 людей.

Inffi: Чудова книга! Абсолютно в стилі Коупленда. Детектив, трилер, комедія й філософська притча в одному флаконі.

Malcolm: Й що ж в результаті я бачу в цій книзі? Я бачу ВІЛ, сімейні зради, вроджені пороки, ультраправих і ультралівих невісток, парочку збоченців і фантастичну кінцівку.

SpikeSpigel: Його герої та їхнє життя стають не лише віддзеркаленням сучасної «споживацької» реальності, але що важливіше і цінніше, вони стають енциклопедією людських пороків і помилок, на яких повинен вчитися читач.

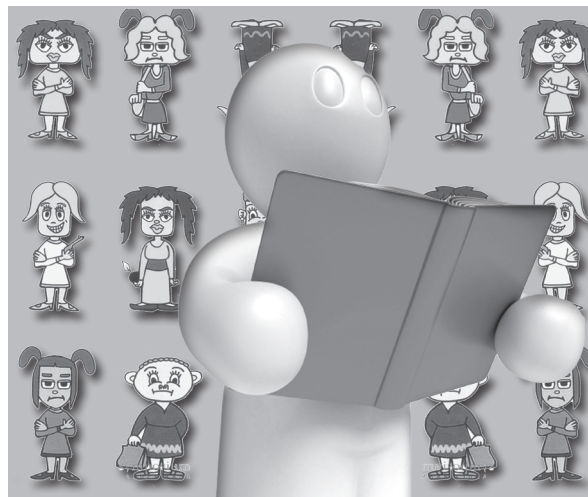
Thelostreason: У ній немає пороків окремо взятої сім'ї, у ній щасливий, алегоричний фініш, на який заслуговує кожен, хто вірить у себе та можливість змінити життя.

Flamberg: Сім'я, зображена Коуплендом, більш ніж виходить за межі «звичайності». Тут зібрано: смертельні хвороби, розлучення, дитячі травми, алкоголізм, сурогатне материнство, адюльтер, протизаконні дії, космос, фармацевтична індустрія.

Malcolm: Я вважаю, це всього-на-всього спроба шокувати того самого обивателя, нехай він і справді зажерся.

Flamberg: Так чи так, на останніх сторінках ми отримуємо досить собі оптимістичний фінал і навіть ніхто не помер.

Переклав scum

БЛЮЗ ПРО КВИТОК В ОДИН КІНЕЦЬ

Кобо АБЕ «Жінка в пісках»

К.: Основи, 2004 (Переклад І. П. Дзюба)

Їсти, ходити, спати, гикати, кричати, паруватися з жінкою... перебувати у стані конвульсії... знемагати... миритися з безвихіддю... торувати шлях у вічність... а що іще залишається йому – зниклому безвісти – робити в піщаній ямі? На дні цивілізації. До речі, це ще нічого. А знаєте чому? Тому що вони – бездомні – щасливі люди. В них є міста, вулиці, контейнери, супермаркети, нічліжки, горища, підвали... у них є вибір. На відміну від зниклого безвісти чоловіка. У нього є все, крім вибору. Є зрадливі дюни і раптові обвали, піщані бурі і північні вітри, повільна смерть і безнадійний полон. І це не божа воля, і, навіть, не провидіння, це його програш, тотальний провал.

Нікі Дзюмпей, ентомолог, опинився у пастці. Як миша в мишоловці. Як риба в аквадумі. Як папуга у клітці. Та менше з тим. Нікі Дзюмпей проти волі став полоненим. І тепер від нього смердить. Потом і риб'ячим жиром. Піском і сечею. Саке і карієсом. Коли закінчувалася вода, чоловік їв пісок. Від піску його нудило. На дні піщаної ями ентомолог зрозумів, що заради краплі води можна виконати й мавпячий танок. А ще те, що він не сардина, щоб померти від спраги.

І тоді Нікі Дзюмпей задумав втечу. Ось до чого він дійшов: «із заходу шлях перегороджував досить крутий мис – невисокий, але підточений в давні часи хвилями, він перетворився на прямовисну стіну. З протилежного, східного боку глибоко в суходіл врізалась затока, оточена піщаними дюнами. Вона тяглася дугою понад десять кілометрів і наближалася майже до виходу із села. Одне слово, село скидалося на своєрідний піщаний мішок, затиснутий між прямовисною стіною мису й затокою». Читачам, які ще не читали цього твору, залишається небагато, а саме відповісти, чи вдалося знайти вихід із цього мішка Нікі Дзюмпю, зниклому безвісти ентомологу?

У випадку семирічної відсутності цивільний суд згідно із законом винесе рішення визнати Нікі Дзюмпю померлим. А допоки тривають пошуки, пропоную вам подивитися зі мною екранізацію цього фантастичного твору!

ВОГНІ СОДОМУ В НІЧНОМУ ТОКІО

Юкіо МІСИМА «Сповідь маски»

Харків: Фоліо, 2006 (Переклад Д. О. Купко)

Не пригадую, щоб у школі ми бавилися в «хамла». А саме моменту, коли тебе раптом хапають за пістон, відскакуючи з вигуком: «Ну у тебе й штуkenція!». (Тим більше, гра могла називатися інакше.) Хоча те, як я вперше записався на секцію з фехтування, я пам'ятаю добре. Серед нас, школярів, були самі хлопці і лише одна рუსьва тендітна дівчинка. Навряд чи вона сьогодні згадає мене. І хоча згадка про неї аж ніяк не відіграє суттєвої різниці в моїй історії, цей випадок нагадав мені, що з хлопцями я фехтував з більшим ентузіазмом, аніж із прищавою школяркою.

Справа в тім, що в казках, які я читав у дитинстві, мені ніколи не подобалися принцеси. А от принци – зовсім інша річ. Особливо ті, хто гинув, чия доля була позначена смертю. Мене взагалі цікавила загибель у молодому віці. Відтак я поступово йшов до мети. Я гадав, що коли навчуся фехтувати, то зможу наблизитися до заповітної мрії – загинути у бою чи від руки вбивці. І хоча я дуже сильно боявся смерті, фехтування вабило мене, як вампір тягнеться до крові. Можливо, на мене мали вплив лицарські романи, а можливо підсвідоме прагнення бодай на хвилинку стати володарем світу. Слабке місце юності – це віра в те, що диявол задовольнить усі твої бажання, якщо обереш його своїм кумиром.

Саме тоді я відчув, що мені подобаються хлопці більше, ніж дівчата. І хоча любов моя до чоловічої статі була радше прихованою, аніж вираженою, я не оминав можливості залишитися наодинці чи то з однокласником чи то з випадковим знайомим. Не знаю чому хлопців мого віку так збуджувало саме слово «жінка»: на мене ж це слово діяло не більше, ніж інші, такі як олівець, велосипед чи мітла. Я дізнався, що, за класифікацією німецького сексолога Магнуса Гіршвельда, гомосексуалісти бувають двох категорій: андрофілі, які симпатизують старшим чоловікам, та ефебофілі, котрих приваблюють молоді люди. Я належав до останніх. Я міг тривалий час споглядати за матросами, солдатами, рибалками, – власниками тіл без натяку на інтелект та в той же час мужнього, відважного складу.

Пізніше я зрозумів, що сила, котра так вабила мене, була любов'ю самої праматері-Землі. Недарма у більшості гомосексуалістів, особливо вроджених, схильність до одностатевого кохання переплітається з потягом до садизму. Я був порушником заборони і насолоджувався такою владою. Гіршвельд писав, що феномен статевого збочення – цілком нормальний біологічний факт, і якщо хтось вбачає у цьому психічне відхилення, такій людині можна поспівчувати. Марсель Пруст, Артур Рембо, Поль Верлен, Андре Жід, Девід Лоуренс, Томас Манн, Байрон, Оскар Уайльд, Уільям Берроуз, Жан Жене, Трумен Кепот, Аллен Гінзберг... хіба це не щастя? Чи, на думку громадськості, ці геніальні письменники й поети були збоченцями та садистами? Аж ніяк! Просто вони усвідомлювали важливість покладених на них зобов'язань, а їхня розкутість – це всього лиш можливість бути чесним.

ОГЛЯД БЛОГОСФЕРИ

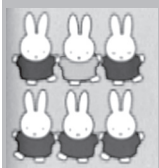
kaktusenja
19.03.2012

Прикольно. Прийшли ми в телевизор розповідати про фемінізм, а нас нагримували. і я весь час сиділа і думала про те, що оце скіки жінок так мусять мучитися щодня – ні губи не торкнися, ні око не почухай.

did_myron
4.04.2012

Як показують останні падії, вирішити проблему медичного обслуговування в країні, дуже льожко. Патрібно, щою Юлю кожний місяць перевозили в іншу лікарню, бажано по всій країні. Тоді у всіх лікарнях буде і нове медичне обладнання і лікарства, і парядок в кінці-кінців! Все згідно чинного законодавства, нікакого мошенічества.

jjylf
11.12.2011

Вчора бачила на вулиці парочку 55+. Чоловік ущипнув свою супутницю за попу. Зазвичай таке викликає в мені почуття відрази. А тут це було так грайливо і еротично, ммм)

smolyaninow
3.03.2012

Бога нет. А в Галичині є.

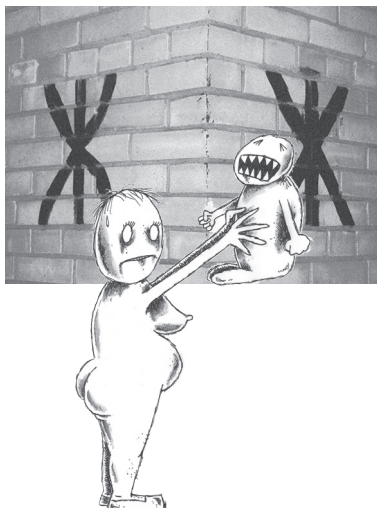
g_i_l_a_r
24.01.2012

вот что вы можете сделать своими руками кроме оргазма и бутерброда?

tusja-a
18.03.2012

Намагалася тітці пояснити нині, чоно не я виходжу заміж за мого колегу, з яким колегуємо вже 8 років . . . Думано вдалося... З віком зібльшується кількість нестандартних питань . . .

zhovten
24.01.2012

От хто найбільш популярний в ЖЖ: люди, які не можуть знайти себе в реалі. Бо ким би ти не був - юристом, музикантом, громадським діячем - поки про тебе не напише "Комсомольська правда" - ти всього лише людина з мріїю. То ж як там твоя мрія? Ото ж! Ти - Україна. Ти - Земля. Ти - не заповнений талон залікової книжки. Прощавай..

МРІЯ З ДИТИНСТВА

sokyra
25.01.2012

інколи хочеться бути здоровим увесітим мужиком з лиснючим обличчям і важким диханням, щоб на мені тріщав одяг по швах. якби такий заходив у кабінет і починав формулювати питання, яке треба вирішити, ні в кого б не виникало бажання лагідно порадити "ну ти спочатку обговори з батьками, крихітко". нікому б не піднімалася рука на форми фізичного флірту. як і не виникало б бажання обважити, спихнути неліквід, влізти у черзі попереду. дуже шкода, що такі бажання не виправляються ані трансплантаціями, ані зміною статі. дуже шкода, що навколишня свідомість - на рівні племінного патріархату.

ОГЛЯД БЛОГОСФЕРИ

mykolap
2.03.2011

Хороша була б назва для антології модерної української поезії - "Від Бажана до Жадана"

Я ВАМ ТАК СКАЖУ ШО ЯКБИ НЕ

higher_caps
6.04.2012

то лежали б ми на дивані перед телевізором і гуглили пиво...

ДИТЯЧИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

vent_de_la_mer
14.04.2012

З дітьми я інколи почуваю себе Ющенком: накажеш щось, а тебе не слухають. Тоді доводиться лякати, що перетворюся на Лукашенка :-)) І це діє :-))

РОЗЧАРУВАННЯ ДНЯ

sister_oil
14.04.2012

включаю телебачення, а там, а там...Іво Бобул...російською говоре! ну і не кінець світу???

bohdan_rachok
09.04.2012

Раніше люди вчиняли самогубства. Тепер достатньо видалити сторінку в контактї. Плюс полягає в можливості самовільної реінкарнації.

ШАХ І МАТ

igorsova
13.05.2011

Україна на загальнодержавному рівні повинна продемонструвати свою толерантність до сексуальних меншин, дозволивши проведення гей парадів! Потрібно просто призначити день українських секс меншин, в котрий українські (+запрошені московські, пітерські,...) геї, лесбійки, бі і їм співчуваючі, отримають можливість, під музику, пройтись вулицями українських міст із своїми веселковими прапорами, на 9 травня.

СІРОЖА МОЛОДЕЦЬ

witch_leticia
7.04.2012

Я сьогодні - мужчина моєї мідти. Я сходила в супермаркет, повернулась із важелезною сумкою, зварила смачнющий суп. Ще я поставила нові струни на гітару, вичистила взуття, попрала тищупіоток шкарпеток. Коротше, переробила купу ненависної хатньої роботи. Щоб стати зовсім вже мужчиною своєї мідти, думаю, треба ще зараз розкрутити і почистити нут.

НЕВЖЕ ПМС?))

senquiem
15.03.2012

щойно бачив на вулиці як дівчинка зацідила мальчику прямо в інститут сім'ї. От блін, дітям по чотири роки, а в них вже всьо сложно))))

ЯКИМИ НАС ХОЧЕТЕ?

olenka_steppler
11.04.2012

Пару років тому читала статтю з такою назвою, її Олена Теліга написала. Хороша стаття, думаю. Хоча геть нічого не памятаю, а пишу про неї тільки тому, що сама задумалася - а якою чоловіки жінку хочуть бачити? Такою, що машини перевертає? Додому сама пішки їде? Хуліганам голови звертає? Ні, думаю, слабкою та ніжною... Яка волосся завиває, манікюр з педікюром робить, а чоловіка вечерєю та ласками радує. А що ж чоловік? Повинен він щось для цього робить, чи ні? Думаю, то справа кожного чоловіка і того, що він хоче... А я от так думаю: чому є, наприклад, така традиція, що чоловік проводить жінку? Цим він показує, що йому не байдуже до того, що з нею сьогодні станеться і до того, чи її дорогою ніхто не зачепить. В ідеалі він мав би її до себе запросити, але не у всіх так виходить, тому перебиваються проводжаннями. А чому чоловік взагалі про жінку має турбуватись? А щоб вона була здорова, красива, його радувала і дітей гарних мала, і виховувала. Так, ця вся концепція цілком протирічить фемінізму, але я щось подумала, що фемінізм - то для сильних жінок, які себе заспокоюють випивкою, сигаретами... Не знаю, чи то для мене. Хоча так я також можу.

ПАЕЛЯ

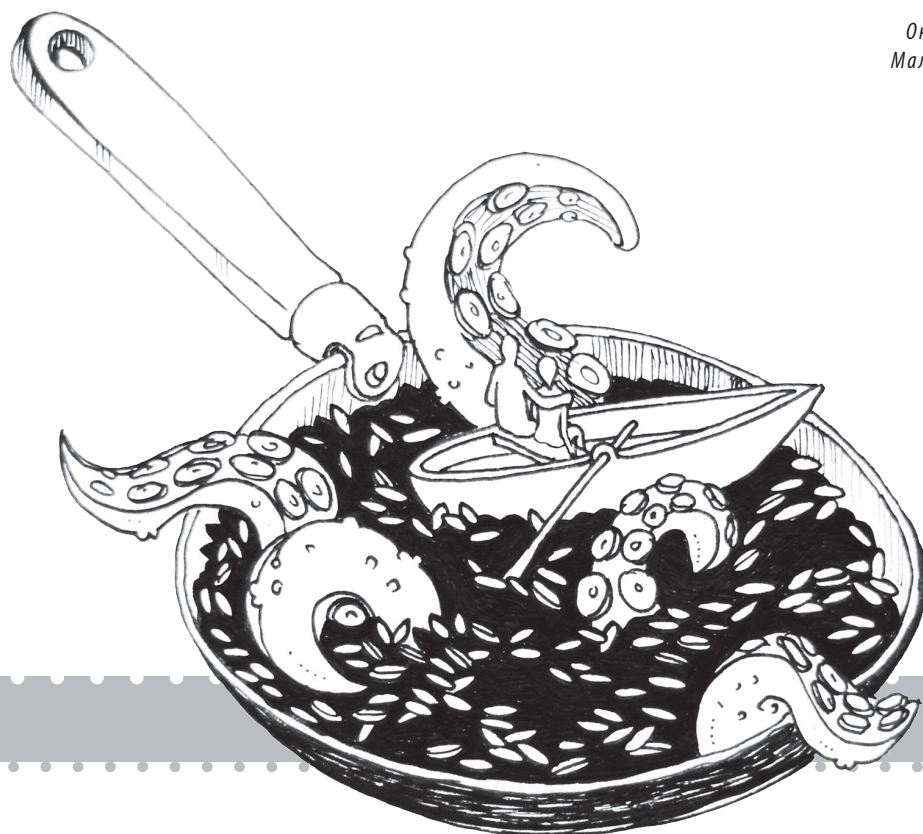
Випрочуєшся, як можеш
Кажеш
Йому:
«Давай приготуємо паелью,
Ти ж знаєш, з мене погана господиня,
Ти все про мене знаєш
Навіть те, як я хочу втекти з цієї держави,
Але годі сваритися,
Давай приготуємо паелью.
Цю страву готують в кожному іспанському домі
В кожному іспанському
Мексиканському
Аргентинському
Парагвайському
Уругвайському
Перуанському
Венесуельському
Та Пуерто-Ріканському домі
В кожному іспанському домі, де стоїть віттарик
коронованої Богородиці
І в кожному іспанському домі, де під подушкою
заникано греко-католицький молитовник
Готують паелью

Зерна рису не проростають у помірно
континентальному кліматі
Знаєш, по всій Європі
розпустили прикордонників
І тепер світло порожніх митниць
сягає зірок над автобанами

Куди зникають кораблі з дитячих книжок, коли
“інші країни” вже не здаються
такими далекими?
Давай кришити на пательню іспанські галеони
за відсутності морепродуктів
Все одно наші думки не проростуть назовні
Навіть коли відстань в межах однієї кухні
вимірюється милями
Давай не згадувати про це»

Отже,
Випрочуєшся як можеш
Встаєш із ліжка
Кажеш
Йому
«Давай приготуємо паелью
Ми ж з тобою досі не куштували
Цієї пролетарської страви»

*Оксана Васьків.
Малюнок автора*

Як Ви можете допомогти бездомній людині?

Просто відірвіть цей купон і віддайте людині, яка потребує інформації.

ДЕ ПОЇСТИ?

День	Час	Адреса	Організація
Понеділок	13:00	вул. Б.Хмельницького, 189а	Згромадження «Мілес Єзу»
Вівторок	12:00	пр-т Червоної Калини, 127а	Християнсько-Євангельська Церква «Божий мир»
	13:00	вул. Б.Хмельницького, 189а	Згромадження «Мілес Єзу»
Середа	12:00	вул. Мельника, 8	Церква «Християнська надія»
	13:00	вул. Б.Хмельницького, 189а	Згромадження «Мілес Єзу»
	13:00	кінотеатр «Сокіл» (вул. В.Великого, 14а)	«Посол +»
	14:00	біля палацу ім. Г.Хоткевича	Церква «Осанна»
Четвер	12:00	вул. Миколайчука, 8	Церква «Християнська надія»
	12:00	пр-т Червоної Калини, 127а	Християнсько-Євангельська Церква «Божий мир»
	13:00	вул. Б.Хмельницького, 189а	Згромадження «Мілес Єзу»
	14:00	Сквербіля Порохової вежі	ЛМГО «Спільнота взаємодопомоги «Оселя»
	18:30 - 19:00	Піший патруль: Порохова вежа- ц-ва Преображення- ц-ва св. Андрія - вул. Банківська- ц-ва Ольги і Єлизавети	Спільнота Святого Егідія
П`ятниця	13:00	вул. Б.Хмельницького, 189а	Згромадження «Мілес Єзу»
	14:00	Рясне-1 сквербіля супермаркету «ВАМ»	Церква «Християнська надія»
	15:00	сквербіля Порохової вежі	Пресвітеріанська Церква
Субота	13:00	вул. Б.Хмельницького, 189а	Згромадження «Мілес Єзу»
	14:00	біля палацу ім. Г.Хоткевича	Церква «Осанна»
	13:30 - 14:00	Піший патруль: Порохова вежа- ц-ва Преображення- ц-ва св. Андрія - вул. Банківська	Спільнота Святого Егідія
	13:00	вул. Б.Хмельницького, 189а	Згромадження «Мілес Єзу»
Неділя	13:00	вул. Б.Хмельницького, 189а	Згромадження «Мілес Єзу»
	15:00	Сквербіля цирку	Ініціативна група «Їжа замість зброї»

Де отримати теплий одяг:

вул. Кирилівська, 3 а,
Львівський міський соціальний центр, 16.00 - 18.00
Тел.: 8 (032) 233-10-49 (гаряча лінія)

Львів – Винники, вул. Винниченка, 3
(бічна Миколайчука, «Галактика»)
Понеділок – П'ятниця, 10:00–13:00,
«Осередок Кофоеда» («Оселя»)

Де помитися, підстригтися і випрати речі:

Львів – Винники, вул. Винниченка, 3
(бічна Миколайчука, «Галактика»)
Понеділок - П'ятниця 9:00 - 14:00
«Осередок Кофоеда» («Оселя»)

Де переночувати:

вул. Кирилівська, 3 а,
Львівський міський соціальний центр, 18.00 - 20.00
Тел.: 8 (032) 233-10-49 (гаряча лінія)

Де отримати реєстрацію та відновити паспорт:

вул. Кирилівська, 3 а,
Львівський міський соціальний центр
(юридичні консультації, відновлення втрачених документів,
постановка на облік, реєстрація за переважним
місцезнаходженням).
Тел.: 8 (032) 233-14-79, 233-10-49.

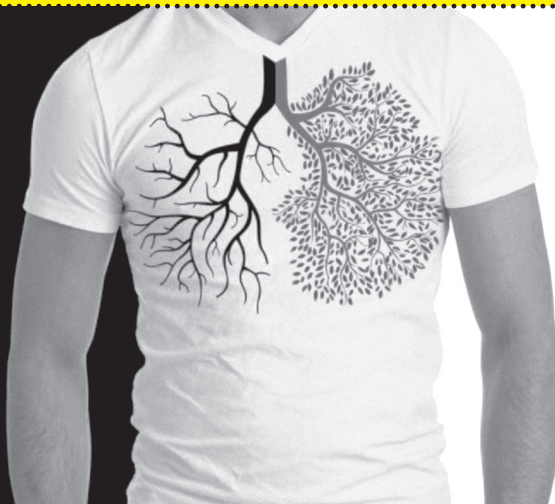
Де можна поступово відновити своє життя?

м. Львів-Винники, вул. І. Франка, 69.
Спільнота взаємодопомоги «Оселя»
(життя в спільноті, праця для свого утримання,
навчання та допомога іншим)

Кашель триває
більше трьох тижнів?

**Зверніться
до лікаря!**

**ТУБЕРКУЛЬОЗ
ВИЛІКОВНИЙ**

З 1995 року в Україні офіційно оголошено **ЕПІДЕМІЮ ТУБЕРКУЛЬОЗУ.**

ЗАХВОРИТИ МОЖЕ КОЖЕН

Вчасне обстеження може врятувати життя. Не чекайте – дізнайтеся більше.

Основні симптоми туберкульозу:

- Кашель, що триває понад 2-3 тижні
- Рясне потовиділення вночі
- Слабкість
- Безпричинна втрата ваги
- Температура вище 37°C без видимої причини, що триває понад тиждень.

Фонд Рівного Ахметова
Розвиток України

**Зупинимо
туберкульоз
в Україні**

Всеукраїнська гаряча лінія
0 800 503 080

Дзвінки зі стаціонарних телефонів **БЕЗКОШТОВНІ**

www.stoptb.in.ua

17

проста
НЕБА

придбавши цей журнал,
ви допоможете бездомним людям

СІМ'Я: ТРАДИЦІЯ VS СУЧАСНІСТЬ

придбавши цей журнал, ви допоможете бездомним людям